

14. Perjantaina 10 päivänä toukokuuta 1991

kello 13

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Vaaleja:

- 1) Valiokuntien täydennysvaalit 210
- 2) Euroopan neuvoston täydennysvaali 211

Ainoa käsittely:

- 3) Ehdotus laiksi valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta 212

Mainittu vuoden 1990 vp:ltä lepäämässä oleva lakiehdotus (HE 219/1990 vp, saamelaiten kuuleminen)
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 1

Esitellään:

- 4) Ed. Seppäsen ym. lakialoite n:o 24 laiksi kansanäänestyksestä Suomen mahdollisen EY-jäsenyyden osalta 216

- 5) Ed. O. Ojalan ym. lakialoite n:o 25 laeiksi rikoslain 20 ja 21 luvun sekä maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain 1 §:n muuttamisesta 234

- 6) Ed. Astalan ym. lakialoite n:o 26 laiksi eräiden klooripäästöjen verottamisesta „

- 7) Ed. Aittoniemen lakialoite n:o 27 laiksi oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 2 §:n muuttamisesta „

S.
Pöydällepanoa varten esitellään:

8) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 2 vuoden 1990 valtiopäivillä lepäämään jätettäväksi hyväksytyistä ehdotuksista Suomen Hallitusmuodon ja valtiopäiväjärjestyksen valtiontaloutta koskevien säännösten muuttamisesta 234

9) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 1 vuoden 1990 valtiopäivillä lepäämään jätettäväksi hyväksytystä ehdotuksesta laiksi investointiverolain muuttamisesta „

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Alaranta, Alho, Enestam, Gustafsson, Häkämies, Kauppinen, Kautto, Kemppainen, Laine, Luhtanen, Miettinen, Mäki-Hakola, Nordman, Nyby, A. Ojala, Paasio, Perho-Santala, S. Pietikäinen, Pulliainen, Rauramo, O. Rehn, Riihijärvi, J. Roos, Rätty, Savolainen, Skinnari, Särkijärvi, Turunen ja Varpasuo.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi edustajat Luukkainen ja Savolainen, virkatehtävien vuoksi ed. S. Pietikäinen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Alaranta, Alho, Enestam, Gustafsson, Häkämies,

Kemppainen, Laine, Luhtanen, Miettinen, Nordman, Paasio, Perho-Santala, Pulliainen, Rauramo, O. Rehn, J. Roos, Rätty, Skinnari, Särkijärvi, Turunen ja Varpasuo.

Pääministeri Ahon edustajantoimi

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että pääministeri Aho, joka kulu- van toukokuun 9 päivänä kello 10.16 on lakan- nut hoitamasta tasavallan presidentin tehtäviä, on tullut esteettömäksi hoitamaan jälleen edus- tajantointaan.

Kirjalliset kysymykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle on, puhemiehelle osoitettuna, saapunut vastaus kirjalliseen kysy- mykseen n:o 3. Tämä kysymys vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Erikoisvaliokuntien jäsenet

Ensimmäinen varapuhemies: Valiokuntapaikkojen järjestelyä varten pyytävät vapautusta

perustuslakivaliokunnan varajäsenyydestä ed. Toivonen,

lakivaliokunnan jäsenyydestä ed. Ala-Nissilä sekä varajäsenyydestä ed. Pelttari,

valtiovarainvaliokunnan jäsenyydestä ed. Kääriäinen sekä varajäsenyydestä ed. Louvo,

maa- ja metsätalousvaliokunnan jäsenyydestä ed. Linnainmaa sekä varajäsenyydestä ed. Ala- Harja,

puolustusvaliokunnan varajäsenyydestä ed. Jäätteenmäki,

sivistysvaliokunnan jäsenyydestä ed. Ala-Nis- silä,

sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsenyydestä ed. Jouppila,

talousvaliokunnan jäsenyydestä ed. Savela sekä

ympäristövaliokunnan varajäsenyydestä ed. Markkula.

Puhemiesneuvosto puoltaa anomuksia.

Anomuksiin suostutaan.

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että erikoisvaliokuntien täydennys- vaalit toimitetaan tiistaina 14 päivänä touko- kuuta pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslis- tat täydennysvaaleja varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeis- tään mainittuna tiistaina kello 11.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Eduskunnan valitsijamiehille ilmoitetaan, että valitsijamiesten kokous pidetään tiistaina 14 päivänä toukokuu- ta 1991 kello 13.30 suuren valiokunnan kokous- huoneessa. Kokouksessa suoritetaan seuraavat täydennysvaalit: valtioneuvoston jäsenien, edus- kunnan palkkavaltuuskunnan, pankkivaltuus- miesten, Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen, eduskunnan kirjaston hallituksen ja Oy Yleisra- dio Ab:n hallintoneuvoston täydennysvaalit.

Edelleen haluan huomauttaa eduskunnan vaalisäännön 7 ja 19 §:n määräyksestä, jonka mukaan ehdokaslistat täydennysvaaleja varten tulee jättää valitsijamiesten sihteerille viimeis- tään neljä tuntia ennen vaalia.

Riksdagens elektor er meddelas att riksdagens elektor sammanträder tisdagen den 14 maj 1991 kl. 13.30 i stora utskottets sammanträdes- rum. Vid sammanträdet förrättas följande val: fyllnadsval till statsrevisorer, riksdagens löne- delegation, bankfullmäktige, Folkpensionsanstal- tens fullmäktige, riksdagsbibliotekets styrelse och Oy Yleisradio Ab:s förvaltningsråd.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Valiokuntien täydennysvaalit

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksen 1) asiana on valiokuntien täy- dennysvaalit.

Kun suuren valiokunnan, perustuslakivalio- kunnan, lakivaliokunnan, ulkoasiainvaliokun- nan, valtiovarainvaliokunnan, hallintovaliokun- nan, liikennevaliokunnan, puolustusvaliokun- nan, sivistysvaliokunnan, talousvaliokunnan, työasiainvaliokunnan sekä ympäristövaliokun- nan täydennysvaaleja varten vaalisäännön 7 ja 19 §:n mukaisesti jätetyissä ehdokaslistoissa, jotka puhemies on tänään tarkastanut ja hyväk-

synyt, on valiokuntien jäseniksi ja varajäseniksi ehdotettu valittaviksi yhtä monta kuin vaaleissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaalit ovat yksimieliset ja että valituiksi ovat tulleet ehdokaslistojen mukaisesti seuraavat edustajat:

suureen valiokuntaan jäseneksi ed. Moilanen ja varajäseniksi edustajat Jouppila ja Vihriälä,

perustuslakivaliokuntaan jäseneksi ed. Siuruainen,

lakivaliokuntaan jäseneksi ed. Halonen,

ulkoasiainvaliokuntaan jäseniksi edustajat Kääriäinen, Korkea-oja, Peltari, Miettinen, Laurila ja Paasio sekä varajäseniksi edustajat Jäätteenmäki, S-L. Anttila ja Hämäläinen,

valtiovarainvaliokuntaan jäseniksi edustajat Heikkinen, Jokiniemi, Louvo, Kallis ja Hämäläinen sekä varajäseniksi edustajat Alaranta, Al-Nissilä ja Savela,

hallintovaliokuntaan varajäseneksi ed. Renlund,

liikennevaliokuntaan jäseneksi ed. Kasurinen,

puolustusvaliokuntaan jäseniksi edustajat Vihriälä, Lahtinen ja Kasurinen,

sivistysvaliokuntaan jäseneksi ed. Virrankoski ja varajäseneksi ed. S-L. Anttila,

talousvaliokuntaan jäseniksi edustajat Jääskeläinen ja Louekoski sekä varajäseneksi ed. Lehminen,

työasiainvaliokuntaan varajäseneksi ed. Hiltunen sekä

ympäristövaliokuntaan jäseneksi ed. Markkula ja varajäseniksi edustajat Puhakka ja Toivonen.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Euroopan neuvoston täydennysvaali

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksen 2) asiana on Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan täydennysvaali.

Kun vaalia varten vaalisäännön 7 ja 19 §:n mukaisesti jätetyssä ehdokaslistassa, jonka puhemies on tänään tarkastanut ja hyväksynyt, on Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan jäseneksi ehdotettu valittavaksi yhtä monta kuin vaalissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaali on yksimielinen ja että valituksi on tullut ehdokaslistan mukaisesti ed. Halonen.

Asia on loppuun käsitelty.

Puheenvuoron saatuaan lausuvat

Ed. Laurila: Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunta kokoontuu heti tämän istunnon keskeydyttyä.

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Sivistysvaliokunnan jäsenille ilmoitetaan, että valiokunta kokoontuu välittömästi tämän istunnon keskeydyttyä puheenjohtajan valintaa varten.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Talousvaliokunnan jäsenille ilmoitetaan, että valiokunta kokoontuu heti tämän istunnon keskeydyttyä puheenjohtajan valintaa varten.

Ensimmäinen varapuhemies: Täysistunto keskeytetään ja sitä jatketaan kello 13.35.

Täysistunto keskeytetään kello 13.15.

Täysistuntoa jatketaan

kello 13.50.

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ulkoasiainvaliokunnan ja talousvaliokunnan puheenjohtajat

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että ulkoasiainvaliokunta on valinnut puheenjohtajakseen ed. Paasion ja varapuheenjohtajakseen ed. Donnerin.

Ilmoitetaan, että talousvaliokunta on valinnut puheenjohtajakseen ed. Louekosken.

3) Ehdotus laiksi valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta

Ainoa käsittely

Mainittu vuoden 1990 vp:ltä lepäämässä oleva lakiehdotus (HE 219/1990 vp, saamelaisten kuuleminen)

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 1

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 1.

Ensin sallitaan asiasta keskustelu ja sen jälkeen päätetään lakiehdotuksesta, joka valtiopäiväjärjestyksen 73 §:n mukaan voidaan nyt asiassällöltään muuttamattomana hyväksyä tai hylätä. Käsiteltävänä oleva lakiehdotus on hyväksyttävä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n 1 momentissa säädetyin määränemistöin. Jos vähintään 2/3 annetuista äänistä kannattaa lakiehdotuksen hyväksymistä, se on hyväksytty, mutta muussa tapauksessa sanottu lakiehdotus on hylätty.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Näsi: Arvoisa puhemies! Suomen eduskunnalla on hyväksyessään nyt käsiteltävänä olevan ehdotuksen valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta, saamelaisten kuulemisesta, mahdollisuus osoittaa varsin edistysellistä lainsäädäntövaltaa. Esityksen tarkoituksena on parantaa saamelaisväestön etujen huomioon ottamista eduskunnan lainsäädäntötyössä, mikä on hyvä asia. Saamelaisväestö on niin pieni, vain noin 6 000 henkeä, ja niin kaukana hallinnollisista keskuksista, ettei sen ääni aina kuulu tavomaisten kanavien kuten poliittisen vaikuttamisen kautta.

Suomi on asiassa liikkeellä ensimmäisenä Pohjoismaana. Muissa Pohjoismaissa ei ole perustuslain tasoisia säädöksiä saamelaisten kuulemisesta. Käytännössä tämä ei ehkä merkitse kovin suurta muutosta, koska eduskunnan valiokunnat ovat tähänkin saakka usein kuulleet saamelaisväestön edustajia, yleensä saamelaisvaltuuskuntaa.

Periaatteellisesti esityksessä on tärkeää se, että kuulemismenettelystä säädetään lain korkeimmalla tasolla, mikä merkitsee saamelaisväestölle erityistä suojaa.

Saamelaisten osallistumisella valtiopäivien toimintaan on vanhat historialliset perinteet. Saamelaisväestöllä oli edustajia Ruotsi-Suomen valtiopäivillä vuosina 1604–1765. Sitten Suomen tultua liitettyksi itäisempään tsaristiseen hallintokulttuuriin on saamelaisväestön edustus valtiopäivillä valitettavasti heikentynyt.

Kansainvälisen oikeuden näkökulmasta saamelaiset ovat Suomessa alkuperäiskansaa, jonka kulttuurin ja hyvinvoinnin turvaaminen on valtion vastuulla. Kansainvälisen työjärjestön Ilon alkuperäiskansoja koskevassa vuonna 1989 uudistetussa sopimuksessa n:o 169 valtiolta edellytetään mm. neuvotteluja alkuperäiskansojen kanssa. Sopimus edellyttää neuvotteluja erityisesti näiden kansojen edustuksellisten elinten kanssa. Suomen hallitus ei ole vielä ratifioinut kyseistä sopimusta, koska hallitus katsoi, ettei meillä ole selvitetty riittävästi saamelaisten oikeudellisia kysymyksiä, mm. maan omistusta. Sanotun sopimuksen mahdollista tulevaa ratifiointia varten nyt tehtävä valtiopäiväjärjestyksen muutos on erityisen perusteltu.

Hyväksyessään valtiopäiväjärjestyksen muutosesityksen Suomen eduskunta osoittaa merkittävästi modernimpaa hallinto-oivallusta kuin esimerkiksi maamme ulkomaalaispolitiikan suhteen on käynyt. Lappi maakuntana on saamelaisasioissa varsin edistysellinen. Useissa maakunnallisissa organisaatioissa, kuten Lapin maakuntaliiton ja Paliskuntain Yhdistyksen hallituksissa, on saamelaisten edustus turvattu.

Arvoisa puhemies! Toivon, että eduskunta hyväksyy käsiteltävänä olevan valtiopäiväjärjestyksen muutoksen ja turvaa siten saamelaisväestön kuulemisen käsiteltäessä heitä koskevia asioita eduskunnassa. Muutos tulisi saattaa voimaan mahdollisimman pian. Se on alku saamelaisten erityisen aseman tunnustamiselle Suomen perustuslaissa.

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Ed. Näsi esitti hyvin mielenkiintoisen tiedon siitä, että jo 1600-luvulla saamelaiset osallistuivat valtiopäiville. Nyt 1990-luvulla ja lähestyessä vuotta 2000 meillä tietenkin alkaisi olla jo aika uudistaa tämä tilanne heidän osaltaan.

Muuten totean, että vasemmistoliitto kannattaa käsittelyssä olevaa lakia. Me kannatamme saamelaisväestön etujen parempaa huomioon

ottamista eduskunnan päätöksenteossa kuten laajemminkin saamelaisten oikeuksien, mm. kielellisten ja kulttuuristen oikeuksien, turvaamista. Toivon, että valtion budjeteissa turvataan saamelaisvaltuuskunnalle ja sen alaisille valtuuskunnille riittävät voimavarat toimintaan ja edunvalvontaan. Samalla toivon, että me pikaisesti voisimme ottaa nykyistäkin mittavampia askeleita kohti saamelaisten oikeuksien turvaamista.

Ed. T e n n i l ä : Rouva puhemies! Lakiesitys on askel oikeaan suuntaan, mutta sen lisäksi tarvittaisiin kaksi muutakin toimenpidettä ja nopeasti.

Saamelaisparlamentin asemaa pitäisi vahvistaa nimenomaisesti niin, että sinne saataisiin enemmän rahaa ja sitä kautta asiantuntemusta, mm. lakiasiantuntemusta. Saamelaisparlamentti on kohtuuttoman heikoilla resursseilla varustettu.

Todella iso ratkaisu, joka tarvittaisiin, on se, että saamelaiset voisivat valita oman kansanedustajansa. Eduskuntaan pitäisi lisätä yksi tuoli saamelaisvähemmistöä varten. Viime eduskuntakaudella tästä keskusteltiin. Silloin asia sekoitettiin niin, että Lapin pitäisi antaa omasta kiintiöstään yksi pois. Minusta saamelaisille pitäisi antaa oma edustajansa eli he saisivat keskuudestaan valita oman edustajansa. Näin saamelaisten asiat tässä salissa tulisivat varmasti aina esille ja viesti kulkisi suuntaan ja toiseen. Tietenkin me Lapin edustajat pyrimme saamelaisten asioita hoitamaan ja teemmekin sitä, mutta saamelaisten oma kansanedustaja olisi todella tarpeellinen.

Oikeusministeri P o k k a : Rouva puhemies! Meillä on kansainväliset sopimukset, jotka velvoittavat meitä kohtelevaan vähemmistöjä, mm. saamelaisia, suopeasti. Se käytännössä merkitsee, että hallitusten on edistettävä saamelaisten oikeudellista asemaa ja muutenkin aseman parantamista.

Esitys, jota me nyt käsittelemme, on, niin kuin viime vaalikaudella totesimme, näennäisuudistus. Saamelaisia on aina eduskunnassa kuultu ja tämän perustuslain säännöksen myötä varmasti tullaan samalla tavalla kuulemaan. Se on eri asia, onko kuunneltu.

Mehän säädimme viime vaalikaudella tärkeän lain, joka koski saamelaisten kielellistä kulttuurisuojaa, kielilain. Tämänkin lain osalta olen nyt huomannut, että ei ole riittävästi huolehdittu, että lain toimeenpanoon olisi osoitettu riittävästi

voimavaroja. Jatkossakin, kun saamelaisten asioita — uskon niin — tullaan parantamaan, täytyy myös huolehtia, että lait käytännössä toimivat.

Parhaillaanhan on ollut lausuntokierroksella saamelaisten oikeuksia koskeva aika suuri uudistus, saamelaislaki. Toivon, että nyt toimintansa aloittaneen hallituksen piirissä jakseltaisiin miettiä myös saamelaiskysymyksiä, koska niihin liittyy hyvin suuria periaatteellisia asioita, joissa täytyy kannanotot jokaisen henkilökohtaisestikin tehdä. Tämä uudistus on selvä, jota me nyt käsittelemme, mutta se varsinaisesti, jos ei nyt heikennä, niin ei parannakaan saamelaisten asioita.

Ed. H a l o n e n : Rouva puhemies! Mielestäni käsiteltävänä oleva esitys on hyväksyttävä ja se on, kuten on jo useassa puheenvuorossa ministeri Pokkaa lukuun ottamatta tuotu esille, oikean suuntainen askel.

Viime vaalikauden aikana silloinen hallitus ja eduskunta tekivät varsin monia täälläkin nyt esille otettuja saamelaisväestön elinolosuhteita ja heidän oikeuksiaan parantavia asioita. Tässä mielessä nykyisellä hallituksella on mahdollisuus osoittaa hyvin lyhyessäkin ajassa, että se jatkaa samaa linjaa, viemällä ripeästi eteenpäin saamelaislakia. Uskon, että myös eduskunnan oppositio on hyvin valmis parantamaan saamelaisten edustusta kaikissa valtioelimissä, kunhan vain hallitus tekee asioista esityksen.

Ed. L o u e k o s k i : Rouva puhemies! Minäkin ihmettelen oikeusministeri Pokan lausuntoa käsiteltävänä olevan ehdotuksen vähäpätöisyydestä tai melkeinpä mitättömyydestä. Minulla on kuitenkin sellainen käsitys, että tämä on eräs niitä oikeasuuntaisia askeleita, joilla parannetaan lainsäädännön tasolla ja myös käytännössä saamelaisten asemaa.

Oikeusministeriön arkistosta löytyy ministeri Pokan käyttöön mm. suunnitelma, jossa saamelaiset saisivat oman kansanedustajan niitten 200:n joukkoon, jotka tänne valitaan. Siellä on hyvin pitkälle kaavailtu myös vaalimenettely ja luettelo äänioikeutetuista, jotka saamelaisedustajan valintaan osallistuisivat.

Siitä vain toimeksi, ministeri Pokka.

Oikeusministeri P o k k a : Arvoisa rouva puhemies! Kerroin vain tässä ääneen saman ajattelun, joka viime eduskunnassa perustuslakivaliokunnassa oli esillä tämän lain tarpeellisuus-

desta ja tarkoituksenmukaisuudesta. Me pidimme sitä näennäisuudistuksena silloin, koska katsoimme, että kyllähän saamelaisia on kuultu, mutta heidän oikeudellista asemaansa ja yleensä asemaansa koskevia asioita ei ole vauhdilla saatu muutoin eteenpäin. Ei minulla ole ollut mitään syytä tarkistaa kantaani oikeusministerinäkään. (Ed. Louekoski: Esittääkö hylättäväksi!) Tarvitaan näitä asiallisia uudistuksia. Omalta osaltani kyllä olen hyvin suuresti kiinnostunut niiden edistämisestä, joten tämä vastauksena sekä ed. Haloselle että ed. Louekoskelle.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Ed. Suhosen piti käyttää puheenvuoro, mutta koska hän on poissa, niin käytän hänen puolestaan.

Ensinnäkin totean, että SMP:n eduskuntaryhmä toteaa tyydytyksellä tämän lain todennäköisen hyväksymisen eduskunnassa ja myös yhtyy seuraavaan näkemykseen: Ruotsalaisvähemmistöllä on kansanedustajia, jotka on laillisessa järjestyksessä valittu. Se ei ehkä saamelaisten osalta voi tapahtua samalla tavalla, koska heitä on vähän. Heille pitäisi varata tulevaisuudessa myös mahdollisuus kansanedustajan saamiseen niin kuin on tässä tapauksessa mm. ruotsalaisen kansanpuolueen taholta, nimenomaan Ahvenanmaalta, tarkoitan tätä.

Tulen aivan heti loppukysymykseen, kun puhutaan vähemmistöistä.

Suomessa on myöskin romaaniväestö eli mustalaiset, joista ei mielellään puhuta, koska heidän katsotaan olevan niin alhaisessa sosiaalisessa luokassa, että on epäkunniakasta puhua heidän puolestaan. Näkisin, että koska vähemmistöjen asemaa Suomessa korostetaan, mikä on aivan oikein, myöskin romaaniväestön osalta paneuduttaisiin asioihin sillä tavalla, että vahvistettaisiin myöskin heidän kuulemisensa asioissa. Käsitykseni mukaan sitä ei ole laissa sellaisenaan mainittu, saattaa olla, mutta se ei ole minulla tiedossa. Tämä vahvistettaisiin sillä tavalla, että kaikissa niissä asioissa, jotka koskevat heidän elinolojaan, heidän kuulemisensa olisi pakollista. Meillä on tehty näin aivan harvoissa poikkeustapauksissa, mm. lakivaliokunnassa oli viime vaalikauden aikana romaaniväestön edustaja kuultavana heidän asioistaan. Aika harvinaista, että heitä kuullaan. Ei heitä pitäisi tällä tavalla syrjiä, koska he kuuluvat kuitenkin suomalaiseseen väestöön yhtenä vähemmistöryhmänä.

Ed. Luttinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemen puheenvuoron

johdosta on syytä todeta, että tällaisia vähemmistöjä, joihin hänkin viittasi, on romaaniväestön lisäksi kenties tulossa hyvinkin paljon. Vain kukaan siltä, että muutaman vuoden kuluessa meillä saattaa olla enemmän somaleja kuin romaaneja ja kenties romaanien ja somalien lisäksi myöskin paljon muita kansallisuuksia, joiden väkimäärä saattaa nousta suuremmaksi kuin mainitut kansallisuudet.

Tässä mielessä tämä keskustelu saattaa olla hakoteillä. Me joudumme tätä kautta tulevaisuudessa sellaisten kysymysten eteen, jotka johtavat siihen, että kaikkien erilaisten kansallisten vähemmistöjen oikeudet pitää turvata samalla tavalla, kaikkien pitää saada oma kansanedustajansa, vähintään yksi.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi ei selvästikään tiedä, millä tavalla eduskunnan muissa valiokunnissa mustalaisten asioihin ja heidän kuulemiseensa on suhtauduttu. Koska tunnen asian sosiaalivaliokunnan osalta, voin todeta, että kun on käsitelty mustalaisia koskevia asioita, heitä on kuultu. Viime kaudella käsitelimme mm. Ilon sopimusta alkuperäis- ja heimokansojen asemasta. Tätähän ei ratifioitu eikä hallitukseen esittänyt sitä ratifioitavaksi nimenomaan saamelaisten olosuhteisiin liittyvien puutteiden vuoksi.

Hallituksen tulkinta oli silloin se, että mustalaiset eivät kuulu tämän sopimuksen piiriin. Mutta sosiaalivaliokunta velvoitti selvittämään, onko tulkinta oikea, koska tässä sopimuksessa käytetty heimokansa-määrittely meidän mielestämme hyvin koskettaa myöskin Suomen mustalaisia. Oli hauska kuulla, kun aikaisempi ministeri Halonen juuri kertoi, että tämä selvittelytyö nyt on valiokunnan lausunnon pohjalta pantu alkuun.

Ed. Karilahti: Arvoisa puhemies! Voin yhtyä näihin edustajien lausuntoihin saamelaisen kuulemisen oikeasuuntaisuudesta, mutta yhdyin myös ministeri Pokan näkemykseen, että tämä on ns. näennäisuudistus. Kun eduskuntalaitos kirjaa perustuslakiin muutoksia, mielestäni ne eivät saa olla näennäisuudistuksia. (Ed. Louekoski: Esittääkö hylättäväksi!)

Saamelaisten asema perustuu lähinnä heidän alkuperäiskansallisuuteensa, mutta on myös muita erityisryhmiä, joiden alkuperäiskansallisuutta ehkä ei ole riittävästi tutkittu. Minusta on arveluttavaa kirjata tämä kuulemismenettely

perustuslakiin, mutta lähtisin mielelläni siitä, että edustajien asenteet muuttuvat ja kuullaan enemmänkin näitä erityisryhmiä.

Ed. Louekoski (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Olen periaatteessa ja käytännössäkin sitä mieltä, että lakiin ei tarvitse eikä pidä tehdä sellaisia muutoksia, jotka eivät mitään merkitse, vielä vähemmän perustuslakiin. Minä pyydän, että ne edustajat, jotka eivät näe tässä ehdotuksessa järkeä eivätkä pidä sitä tarpeellisenä vaan pitävät sitä näennäisenä, tekevät hylkäysesityksen.

Ed. Zyskowiec: Arvoisa rouva puhemies! Valtiopäiväjärjestyksessä ei ennen tätä säädöstä ole ollut säännöksiä asiantuntijain kuulemisesta valiokuntakäsittelyssä. Kuitenkin vakiintuneesti on tämä järjestelmä asiantuntijakuulemiseen valiokunnissa hyvin toiminut ja valiokunnat ovat työssään, kuten ed. Stenius-Kaukonenkin täällä kertoi, kuulleet asianmukaisesti luulisin yleensä aina niitä eri tahoja, joita on ollut paikallaan kunkin asian yhteydessä kuulla. Tässä mielessä mielestäni olisi edelleenkin voitu hyvin luottaa valiokuntien valistuneeseen harkintaan. Tässä mielessä, ed. Louekoski, en henkilökohtaisesti ole millään tavoin pitänyt välttämättömänä tätä uudistusta, jota nyt käsittelemme.

Kun hallitus sen kuitenkin eduskunnalle antoi, se sai sellaista periaatteellista ja sanoisinko symboliarvoa omaavaa merkitystä, että jos eduskunta ja sen perustuslakivaliokunta olisi siinä tilanteessa lähtenyt tämän esityksen hylkäämisen kannalle, siitä olisi kovin vääriä johtopäätöksiä voitu vetää perustuslakivaliokunnan ja Suomen eduskunnan suhtautumisesta saamelaisten oikeuksiin ja heidän oikeuksiensa huomioon ottamiseen eduskuntatyössä.

Mutta yhdyn niihin ajatuksiin, mitä ed. Luttinen sanoi siitä, että tämä keskustelu on menossa vähän hakoteille, kun täällä ruvetaan erilaisia mandaattipaikkoja jakamaan. Mielestäni on erinomainen järjestely se, että meidän ainutlaatuisella itsehallintoalueellamme eli Ahvenanmaalla on oma erityinen edustajansa Suomen eduskunnassa, ja kaikki muut valittakoon normaaliin tapaan.

Ed. Vähänäkki: Arvoisa puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen osui mielestäni naulan kantaan, kun hän totesi, että romaaniväestön eli mustalaisten asioita on ilman mitään lain mää-

räystä hoidettu ja heitä kuultu aina erityisvaliokunnissa, ja näin on toki ollut myös saamelaisten kohdalla asianlaita. Esimerkiksi viime eduskuntakaudella säädettiin poronhoitolaki ja silloin oli saamelaisia perustuslakivaliokunnassa jatkuvasti kuultavana, tekipä maa- ja metsätalousvaliokunta perustuslakivaliokunnan eräiden jäsenten täydentämänä matkan Lappiin, missä monessa pitäjässä ja kaupungissa kuunneltiin useita satojakin saamelaisia.

Toisin sanoen en ole täysin samaa mieltä ed. Louekosken kanssa, jonka mukaan tämä olisi muutakin kuin pelkkä kauneusvirheen korjaaminen. Kyllä minusta saamelaisten asioita on tässä talossa hoidettu aika lailla pieteetillä aikaisemminkin. Yhtä hyvin voitaisiin ajatella, että saamelaisten ohella olisi asianomaiseen lakipykälään kirjattu myös toinen etninen vähemmistö, mustalaiset, jotka ovat jo muutaman sadan vuoden ajan Suomessa asuneet. Kielellisiä vähemmistöjä meillä on, esimerkiksi venäläisiä, ollut viime vuosisadan puolelta ja tuntuu olevan jatkuvasti myös lisääntymässä.

Edustajien Näsin, Tennilän ja Pokan puheenvuoroissa tuli paljon hyvää ja kaunista, ja mahdollisen saamelaisten edustajan saaminen tänne ilman vaalia kiintiönä tuli esiin. Yhdyn ed. Luttisen ja muiden näkemykseen, että se on aika paljon kaukaisemmassa tulevaisuudessa.

Oikeusministeri Pokka: Arvoisa rouva puhemies! Yhdyn hyvin pitkälle ed. Zyskowiecin puheenvuoroon niistä tunnoista, joita lakiesityksen käsittelyn osalta alun perin meillä oli, mutta en minäkään ole suinkaan vaatimassa, että laki pitää nyt hylätä. Ajattelen tästä käytännöllisesti, että ei siitä ole suurempaa haittaa jos ei hyötyäkään.

Sen sijaan rohkenen tässä kuitenkin edustajia Louekoskea ja Luttista muistuttaa vanhoista ajoista, että aina kun saamelaisia koskevia lakiesityksiä eduskunnassa on käsitelty, niin oikeastaan poliittisesta asemasta riippumatta, oppositio tai hallitus, kyllä niiden esitysten läpivieminen täällä on usein kohdannut odottamattomia vaikeuksia. Muistelen takavuosien keskusteluja Tenojoen kalastussäännöstä ja erinäisistä muista asioista.

Meillä on parhaillaan erittäin mielenkiintoinen ja yhteiskunnallisesti hyvinkin tärkeä saamelaislain valmistelu. Jos kohta näyttää siltä, että ilmeisesti lain valmistelu ei ole kaikilta osin tapahtunut niin laajalla pohjalla kuin ehkä olisi odottanut, niin kyllä se mietityttää, vaikkei se

minun ministeriöni valmisteltavaksi kuulukaan, vaan sisäasiainministeriölle, että kun saamelaisen asemaa parantavaa lainsäädäntöä valmistellaan, niin jo lausuntovaiheessa melkein kaikki lausunnonantajat ovat, tosin eri intressiperusteilla, jyrkästi vastaan.

Kyllä saamelaisia varmasti kuulla täytyy, mutta joskus meidän enemmistössäkin olevien täytyisi miettiä, miten me heidän asioitaan haluamme auttaa, ja koettaa päästä jonkinlaiseen yhteisymmärrykseen kehittämislinjoista. Ajatellaan kyllä, että se on vaikeaa, mutta tähän suuntaan pitää pyrkiä. Ei keskustella pelkästään muodoista, vaan myös sisällöstä.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Valiokunnissa kuuleminen on harkinnanvaraista esimerkiksi mustalaisten osalta. Nyt on kysymys siitä, että he ovat tässä yhteiskunnassa olleet vuosisatoja, saavuttaneet tietyn aseman täällä. Kyllä heidän mahdollisuutensa tulla kuulluksi pitäisi vahvistaa samalla tavalla lailla tai ainakin harkita sitä, kuten on saamelaisen osalta.

Mitä tulee ed. Luttisen puheisiin siitä, että meillä saattaa olla kymmeniä — en muista sanoiko hän tarkalleen tällä tavalla, mutta useita — vähemmistöryhmiä, mm. somalit: Jos meille näin onnettomasti käy, että esimerkiksi somalit jäävät meille pysyvästi tänne ruokittavaksi, niin kyllä heidän osaltaan myös silloin täytyy harkita tietysti sitä, että yhteiskunnallisessa päätöksenteossa heidän osalleen myös tulee se oikeus, että heitä kuullaan, jos sitten ensin valiokunnissa, ehkä myöhemmin perustuslain maininnalla. Eihän sille mitään voi. Tosiasiat on silloin, ed. Luttinen, tunnustettava!

Ed. Luttinen: Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemelle haluan vain todeta, että minä en ole kuulemisesta puhunut mitään, vaan kommentoin hänen puheenvuoroaan, jossa hän vaati, että pitää saada vähemmistöille aina oma kansanedustaja eduskuntaan, ja sitä minä pidän hyvin omituisena.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ed. Seppäsen ym. lakialoite n:o 24 laiksi kansanäänestyksestä Suomen mahdollisen EY-jäsenyyden osalta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Näyttää siltä, että tällä menolla Suomi on eurosuupala Saksalle. Valittavina ovat nimittäin vaihtoehdot: EY tai EI, Euroopan yhteisön jäsenyys tai ei-jäsenyys, sikäli kuin on uskominen Suomen suurimpien puolueiden edustajiin.

Kokoomushan on avoimesti liputtanut Suomen EY-jäsenyyden puolesta jo pitkähkön ajan johtohenkilöidensä suulla. Yllättäen myös keskustan ja sosialidemokraattien johtajat ovat ruvenneet tunnustelemaan ilmaa sen vaihtoehdon osalta, että Suomi liittyisi EY:n täysjäseneksi, ja näköpiirissä on keskustan täyskäännös tässä asiassa. Olemme ymmärtäneet niin, että keskusta on aikaisemmin, ennen vaaleja, puolustanut Suomea, Suomen itsenäisyyttä ja Suomen itsemääräämisoikeutta EY:n byrokraatteja ja Brysselin käsky- ja komentokuria vastaan. Mutta nyt keskusta näyttää olevan muuttamassa kantaansa, ja keskusta näyttää olevan turvaamassa Suomen teollisuuden etuja, ikään kuin niitä ei vielä olisi turvattu EY:n suunnalla, ja on siltä osin talonpojan tappolinjalla, on myymässä suomalaisen maanviljelijän edut saadakseen Suomen teollisuudelle sellaisia EY-etuja, jotka sille on jo turvattu Eec:n kanssa tehdyssä vapaa-kauppasopimuksessa vuonna 1973.

EY-jäsenyyden yhteydessä Suomessa päätetään Suomen itsenäisyydestä käytännössä, Suomen eduskunnan asemasta, Suomen oikeudesta päättää itse omista laeistaan. Jos Suomessa otetaan käyttöön EY-lait, mikä on asianlaita siinä tapauksessa, että Suomi tekee Eta-sopimuksen tai liittyy EY:n jäseneksi, se merkitsee sitä, että Suomella ei ole mahdollisuutta vaikuttaa tähän lainsäädäntöön, vaan Suomeen tulee valmiina lainsäädäntö Brysselistä.

Olennaista tässä asiassa on se, että EY:ssä ei ole kansanvaltaista päätöksentekojärjestelmää, jolla lakeja säädettäisiin parlamentaarisessa järjestyksessä, vaan useimmissa tapauksissa lainsäädäntö tulee olemaan huonosti valmisteltua ja

nimenomaan kabineteissa tehtyjä lakeja ja määräyksiä, sellaisia diktaatteja Suomelle, että Suomessa ei ole vaihtoehtoa hyväksyä tai hylätä niitä. Siis eduskunnan valta kapenee tässä yhteydessä, kun Suomeen tulee EY:n lainsäädäntö, ja EY-lainsäädännöstä ei päätetä parlamentaarisesti.

Sen lisäksi jo Eta-sopimuksen mukana — joka saattaa itse asiassa kaatua ensi viikolla, ja silloin Suomen vaihtoehtoiksi tulevat vain todella EY-jäsenyys tai ei-jäsenyys — Suomeen tulee EY:n sosiaalilainsäädäntö ja työvoiman vapaa liikkuvuus siltä osin, että Suomeen saa vapaasti tulla eurohalpatyövoimaa. Eurohalpatyövoima eroaa esimerkiksi eestiläisestä halpatyövoimasta tai entisten Itä-Euroopan maiden halpatyövoimasta sillä tavalla, että eurohalpatyövoimalla on Suomessa suomalaisen työntekijän oikeudet ja sama mahdollisuus käyttää suomalaisen työnlitystoiminnan palveluja kuin suomalaisilla on. Tällä tavalla ulkomaalaiset tulevat saamaan Suomessa samat oikeudet kuin suomalaisilla työntekijöillä on, mutta eivät kaikki ulkomaalaiset, vaan ainoastaan EY:n jäsenmaiden asukkaat, ne jotka edustavat halpatyövoimaa esimerkiksi Etelä-Euroopan maissa.

Tältä osin Eurooppa ei ole poistamassa muureja, vaan on rakentamassa uusia muureja Euroopan ympärille, Länsi-Euroopan ympärille, ja Suomi osallistuu, osallistumalla Eta-yhteistyöhön ja ehkä myöhemmin ja ehkä ensi viikosta lähtien EY-jäsenyyden muodossa vaihtoehtona EY:n rakentamiseen, myös muurien rakentamiseen Länsi-Euroopan ympärille.

EY:n naisnäkökulma on sillä tavalla perusteltu, että Suomen sosiaaliturvan tulee ilman muuta heikkenemään Eta-sopimuksen ja EY-jäsenyyden myötä. Niitä oikeuksia, jotka suomalainen vasemmisto on taistellut suomalaiseen yhteiskuntaan — osin maalaisliittokin on ollut tämän sosiaaliturvan rakentamisen kannalla — tätä sosiaaliturvaa ruvetaan murtamaan, ja se asettaa kyseenalaisiksi ne motiivit, joita sosialidemokraattisen puolueen puheenjohtajalla ja myös keskustan puheenjohtajalla nykyisellä pääministerillä on ollut tässä kysymyksessä. Mielestäni sekä sosialidemokraattisen puolueen puheenjohtaja että Suomen keskustan puheenjohtaja ovat selvästi esittämässä varovaisesti Suomen EY-jäsenyyttä.

Tässä mielessä kaipaankin niitä aikoja, jolloin pääministerinä Suomessa oli Harri Holkeri. Hänessä sentään oli valtiomiesainesta niissä kysymyksissä, jotka liittyvät Suomen jäsenyy-

teen Euroopan yhteisössä, samalla tavalla kuin tällaista valtiomiesainesta ovat osoittaneet tasavallan presidentti ja myös eräs päätoimittaja Kajaanissa päin, joka keskustalaisena on varoitamassa keskustaa niistä vaaroista, joita nykyinen eurokeskustajohto on aliarvioimassa viedessä Suomea, suomalaisia ja Suomen keskustaa Eurooppaan. (Ed. Vähänäkki: Paras takinkääntäjä löytyi nyt!) — Parasta takinkääntäjää valittaessa kyllä minäkin kannatan, jos ed. Vähänäkki ehdottaa, Suomen keskustaa, eikä vain tässä kysymyksessä.

Tämän takia ja kun Suomen itsenäisyys on uhattuna, ehdotan ja ehdotamme vasemmistolitossa, että suoritettaisiin siinä tapauksessa, että Suomi aikoo liittyä Euroopan yhteisön jäseneksi, kansanäänestys tästä asiasta. Kansanäänestys on demokraattinen tapa kysyä suomalaisilta, mitä suomalaiset haluavat. Me, jotka vastustamme Suomen EY-jäsenyyttä, emme pelkää kansanäänestystä tässä asiassa. Itse asiassa me vaadimme kansanäänestystä.

Minä uskon, että tämä kansanäänestys ehdotus ei tule saamaan kannatusta niissä piireissä, jotka nyt ovat liputtaneet EY-jäsenyyden puolesta, niin kuin ovat tehneet kokoomuksen puheenjohtaja Ilkka Suominen, keskustan puheenjohtaja Esko Aho ja sosialidemokraattisen puolueen puheenjohtaja Pertti Paasio. Todennäköistä on, ja uskallan näin varmastikin sanoa, että mainitut puheenjohtajat eivät tule kannattamaan kansanäänestystä Suomessa sen järjestäessä suhteitaan Euroopan yhteisöihin. Nämä puoluejohtajat haluavat, että Suomen kansa viedään Euroopan yhteisöön niin, että Suomen itsenäisyys menee ilman, että Suomen kansalta kysytään, mitä se tässä asiassa haluaa.

Norjan kansalta on kysytty, halusiko Norjan kansa Eec-jäsenyyttä. Norjan kansa vastasi, että se ei halunnut Eec-jäsenyyttä. Sen takia Norja ei ole tänä päivänä EY:n jäsen.

Tällä tavalla hyvin demokraattisesti kaikissa niissä maissa, joissa on suoritettu kansanäänestys EY-jäsenyydestä, se on torjuttu. Tämän takia me suomalaiset, jotka haluamme kansanäänestystä, suhtaudumme luottavaisina myöskin äänestykseen ja uskomme, että Suomen itsenäisyyden ajan kaikkein tärkeimmässä kysymyksessä Suomen EY-jäsenyyssasiassa pitäisi suorittaa kansanäänestys. Se on itsenäisyytemme ajan tärkein kysymys sen takia, että EY-jäsenyyden myötä Suomen itsenäisyys on uhattu. Jos itsenäisyyttä on puolustettu asein ulkoa tulevaa hyökkäystä vastaan joskus aikaisemmin, niin olen

kovasti hämmästynyt, että esimerkiksi Pohjanmaan miehissä ei ole enää voimaa eikä rohkeutta asettua taisteluun Suomen itsenäisyyden puolesta, tällä kertaa ilman aseita, osoittaen demokraattista mielenlaatua ja kannattaen EY-kansanäänestystä tässä asiassa.

Arvoisa puhemies! EY ei ole mikään ympäristöprojekti. Se ei ole mikään eurovihreysprojekti. Eikä se ole mikään sosialismiprojektin jatke siinä suunnassa, että realisosialismin tilalle on rakennettava jotain uutta. Sellainen asia kuin EY on kapitalismia, raakaa markkinavoimien valtaa. Se ei ole vain markkinataloutta, koska markkinatalous siinä muodossa, jossa me sitä nykyisin kannatamme, pitää sisällään parlamentaarisen demokratian. EY ei ole parlamentaarista demokratiaa.

Toivomme, että Suomen parlamentti päättäisi säätää kansanäänestyksen EY-jäsenyydestä, ennen kuin jäsenanomus jätetään Brysseliin. Olen kuullut esitettävän mm. sosialidemokraattisesta puolueesta vaatimuksia, että Suomen pitäisi jättää EY-jäsenanomus jo ensi kesänä. Tämä lakialoite pitää sisällään 9 §:ssä sen, että ennen tämän lain perusteella toimitettua kansanäänestystä ei Suomen tasavalta saa hakea jäsenyyttä Euroopan yhteisössä. Tältä pohjalta: eteenpäin Suomen itsenäisyyden säilyttämisen linjalla!

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Seppänen puheenvuorossaan aika vapaasti tulkitsi keskustan linjaa Euroopan yhdentymiseen. Muistuttaisin ed. Seppästä siitä, että viime viikolla viimeksi hallituksen ulkoasiainvaliokunta on asiaa käsitellyt, miten Suomi järjestää suhteensa Euroopan yhdentyessä. Sieltä tulneiden tietojen mukaan jatketaan Eta-sopimusneuvotteluja ja pyritään viemään ne päätökseen, toivottavasti myönteiseen päätökseen.

Vuosi sitten keväällä eduskunta paalutti hyvin merkittävät raamit ja neuvotteluehdot tälle sopimukselle. Silloin eduskunta oli mielestäni varsin yksimielinen. Jos oikein muistan, niin ainoastaan neljä kansanedustajaa silloin äänesti Eta-sopimusvaihtoehtoa vastaan.

Sen sijaan ed. Seppäsen kanssa olen aivan samaa mieltä siitä, että tämän asian yhteydessä pitää tehdä selvitys ja pitää saada laaja keskustelu aikaan ja mahdollisesti sitten, kun meillä on asiat selvänä, järjestää vaikka kansanäänestys. Mutta turha nyt on maalata mörköjä seinille, koska ei tiedetä vielä, mitä on tulossa. Se pitää ensin selvittää.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kansanäänestys on tietysti mitä mielenkiintoisin ja hyvin ohuen tulkinnan mukaan edustaa jopa kansanvaltaa. Kun Ed. Seppänen esittää nyt kansanäänestystä suhteessa Euroopan yhteisöihin, niin hänen kannattaisi muistaa, että Euroopan yhteisöt, jos ne tulkitaan ikään kuin maalina, paitsi liikkuvat, myöskin muuttavat muotoonsa koko ajan. Ihmettelen, mikä olisi se kysymyksenasettelu, jolla Suomen kansalaiset voitaisiin asettaa sen tilanteen eteen, että he voivat valita, miten suhtaudumme sellaiseen, jonka lopullisesta muodosta, laadusta ja tyypistä emme vielä mitään tiedä.

Ed. S a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Monessa suhteessa olen pitkälle samaa mieltä, kuin ed. Seppänen lievästi sanoen vauhdikkaassa puheenvuorossaan esitti. Yhdessä asiassa ed. Seppänen kuitenkin antoi hieman väärän todistuksen lähimmäisestään, siltä osin, kun hän väitti Suomen keskustan kääntäneen asiassa takkinsa. Me todellakaan emme ole aikaisemmista kannoistamme poikkeavia päätöksiä tehneet. Me kannatamme tässä vaiheessa Eta-ratkaisua. Kuten me jokainen tiedämme, ensi viikolla siltä osin on varsin merkittäviä kokouksia. Kansanäänestyksen aika tulee todellakin mahdollisesti sen jälkeen, kun tiedetään, miten Eta-integraatio kehittyy, toteutuuko se, ja kun tiedetään, mihin yhteisöön loppujen lopuksi oltaisiin liittymässä, aivan niin kuin ed. Kekkonenkin totesi.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Seppäsen puheenvuoro oli puheenvuoro Suomen korkean hintatason puolesta. Siitä kävi selvästi ilmi se, että hän ei missään tapauksessa halua esimerkiksi alentaa elintarvikkeiden hintoja Suomessa, mihinkä kiistatta Suomen Euroopan yhteisöjen jäsenyyden johtaisi. No, tässäkin on tietty logiikka.

Haluan myöskin korostaa sitä, että jos me katsomme Länsi-Euroopan maita, niin tuskin voidaan sanoa, että Englanti tai Ranska olisivat menettäneet itsenäisyyttään sen vuoksi, että ne ovat liittyneet Euroopan yhteisön jäseniksi, joten tässäkin suhteessa ed. Seppäsen politiikka on pelottelun politiikkaa.

On myös ehkä syytä todeta, että meillä on tavallaan kansan mielipidettä jo luotsattu tähän mennessä. Gallupit osoittavat, että yli 60 prosenttia Suomen kansasta haluaa, että Suomi liittyisi Euroopan yhteisön jäseneksi. Me parla-

mentissa olemme hieman varovaisempia kuin Suomen kansa. Me haluamme, että ensin selvitetään Euroopan talousaluevaihtoehto ja sen jälkeen mahdollisesti arvioidaan, onko syytä edetä tästä eteenpäin kohti jäsenyyttä. Mutta meille kaikille varmasti Eta tulee ensin.

Haluan myös korostaa, että tässä ei oteta kantaa siihen, missä vaiheessa äänestys tulisi suorittaa. Jos kansan keskuudessa suoritetaan äänestys, mitä henkilökohtaisesti sinänsä pidän hyvänä ajatuksena, toki se tulisi suorittaa siinä vaiheessa, kun Euroopan yhteisön jäsenyyssopius on neuvoteltu valmiiksi, jotta ihmiset todella tietävät, mistä äänestää. Tässä vaiheessa mielestäni kansalaismielipiteen osoittamiseksi riittävät galluputkimustulokset.

Haluan myös korostaa sitä, että kansanäänestys sinänsä ei ole poikkeuksellista. Kun Tanska liittyi EY:hyn, Tanskan kansa äänesti EY-jäsenyyden puolesta, ja kun EY:n sisäisiä sääntöjä on muutettu, Tanskassa on jouduttu pitämään jo aikaisemmin kansanäänestyksiä EY:n sääntöjen muutoksen hyväksymiseksi, ja lähiaikoina joudutaan Tanskassa järjestämään uusi kansanäänestys siitä, hyväksyykö Tanska, että tiettyjä EY:n sisäisiä sääntöjä muutetaan.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Seppäsen kiire kansanäänestykseen on käsittämätön sen takia, ettei meillä todellakaan ole valmista vaihtoehtoa kansanäänestykselle. Toisaalta Suomi tietoisesti pyrkii 12 EY-maan ja kuuden Efta-maan välisissä neuvotteluissa Euroopan talousaluetta koskeviin sopimuksiin, Suomi omalta osaltaan eduskunnan selkeiden kansallisista peruseduista lähtevien reunaehtojen ja tavoitteiden pohjalta, jotka ulkomaalaisomistuksessa korostavat erityisesti metsäteollisuuden säilyttämistä, edelleen metsien ja rantojen säilyttämistä Suomessa pysyvästi asuvien käsissä ja edelleen sitä, että kansallista alue- ja sosiaalipolitiikkaa voidaan jatkaa. Nämähän ovat peruslähtökohtia meillä.

Olen henkilökohtaisesti kielteinen EY-jäsenyydelle ja katson, että jokaisella on oikeus tässäkin vaiheessa ottaa myönteinen tai kielteinen kanta. Ei ole mitään järkeä siinä arvaamattomassa kehityksessä, mikä lähialueillamme Euroopassa ja myös idässä tapahtuu, lähteä sitomaan maamme ulko- ja puolustuspolitiikkaa ylikansallisiin elimiin, mikä on myös mahdollinen EY-kehityskulku. Olematta niinkään tuupovaaralainen ovat tässä keskustelussa siniset sil-

mätkin aika pahasta, eli parempi virsta väärään kuin vaaksa vaaraan.

Mitä ed. Sasin EY-jäsenyyden maatalous- ja elintarvikemyönteisyyteen tulee, niin kyllä Suomen korkeata hintatasoa ja maatalouden miljardikylvöä pitäisi kansallisista syistä muuttaa. Maatalouden perusteita tulisi muuttaa jo nyt, ennen EY- ja Euroopan talousaluekeskusteluja. Se on poliittisesta tahdosta kiinni. Tuntuu, että tälläkin kaudella hallituksessa kokoomus on kepun vanki.

Ed. T i u r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Seppänen osoittaa huomattavaa kehityskykyä, kun hän nyt kuitenkin tunnustaa, että edellisen hallituksen pääministeri oli aika hyvä.

Toivon, että hän kehittyisi EY-asiassakin, sillä Suomi ei varmasti ole itsenäisempi Euroopan integraation ulkopuolella. Meillä on hyvin vähän päättäväisempää taloudellisissa ja muissa asioissa, jos me jäämme yksin. Euroopan integraatiossa taloudelliset ja tekniikkaan liittyvät asiat ovat yhdenmukaisia. Jos Suomi ei ole mukana, meidän on hyvin vaikea esimerkiksi harrastaa tehokkaasti ulkomaankauppaa ja vientiä. Jos Suomi ei pysty esimerkiksi tehokkaaseen vientiin, niin ei meillä myöskään pystytä nykyisestä sosiaaliturvasta huolehtimaan, puhumattaakaan että sitä vielä voitaisiin parantaa.

En usko myöskään, että esimerkiksi meillä kokoomuksessa olisi mitään erityistä syytä vastustaa kansanäänestystä integraatioasiassa sitten, kun on saatu selville, mistä on kysymys. Onhan nyt jo valmiiksi suuri osa kansasta kuitenkin hyvin myönteinen Eurooppaan nähden.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, hyvät edustajat! Me olimme pari viikkoa sitten ed. S-L. Anttilan kanssa yhdessä Strasbourgissa, missä keskustan varapuheenjohtaja Olli Rehn käytti puheenvuoron EY-jäsenyydestä ja suositteli hyvin lämpimästi varsin pikaisesti Suomen liittymistä Euroopan talousyhteisön jäseneksi. En tiedä, edustaako varapuheenjohtaja Rehn keskustan kantaa tässä kysymyksessä. Todettakoon, että keskustan taholta ei Rehnin puheenvuoroon reagoitu millään tavalla kielteisesti, ei myöskään ed. S-L. Anttila. Eli keskustassa on vähintäänkin kaksi kantaa suhtautumisessa Euroopan yhteisön täysjäsenyyteen.

Todettakoon myös, että kun ed. S-L. Anttila perustelee hallituksen ulkoasiainvaliokunnan

kannanotolla sitä, että keskustan kanta ei ole muuttunut, on huomautettava, että hallitus ei vielä sentään ole koko keskusta. Olen ymmärtänyt, että tasavallan presidentti osallistuessaan ulkoasiainvaliokunnan kokoukseen ja esittäessään kysymyksen esille nostamista — sen, että Suomi vahvistaa aikaisemmat kannanottonsa suhteessa Eta-neuvotteluihin — halusi hallituksen ulkoasiainvaliokunnan arvovallalla sanoa tietyllä tavalla vastalauseensa niihin puheenvuoroihin, joita viime aikoina on käytetty Suomen ja Euroopan talousyhteisön täysjäsenyyden suhteen.

Ed. Sasin puheenvuoro ja väite siitä, että EY toisi halvat eurohinnat, on silkkaa EY-propagandaa. On muistettava, että vaikka tuontisuoja purettaisiin, jos maataloustuotteiden tuonti EY:n jäsenmaista tapahtuu neljän keskusjärjestön kautta, on aivan selvää, että hintataso Suomessa ei laske tippaakaan, ellei samanaikaisesti tuontisuojan purkamisen kanssa puututa kilpailun esteisiin, kaupan esteisiin, Suomessa. On aivan selvää, että ns. halvan EY-ruoan tuonnin edut menevät vain neljän kaupan keskusjärjestön pohjattomaan kassaan.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä kyllä esitetään aika-moista europagandaa. Kun tavoitteena on hylätä Impivaara, samat puhujat eivät huomaa, että heidän vaihtoehtonsa on Eurovaara. Eurovaaraa aliarvioivat ed. Tiuri ja ed. Sasi.

Ed. Tiuri antoi ymmärtää, että ratkaisulla, jonka Suomi joutuu tekemään, olisi vaikutusta Suomen ulkomaankauppaan. Väitän, että ei ole, koska Suomen ulkomaankaupan perusteet on tavarakaupan osalta ratkaistu jo Eec-vapaa-kauppasopimuksella vuonna 1973.

Ed. Sasille sanon, että jos hän haluaa halpoja elintarvikkeiden hintoja, miksi hän haluaa EY:n elintarvikkeiden hintoja. EY:n elintarvikkeiden hinnathan ovat todella kalliita verrattuna kansainvälisen kaupan elintarvikkeiden hintoihin. Miksi tämä euroaskel halpojen hintojen suuntaan, mutta ei koko askelta todella halpojen elintarvikkeiden suuntaan, ed. Sasi, jos kerran tämä linja otetaan, että luovutaan suomalaisesta maanviljelystä? Jos luovutaan suomalaisesta maanviljelystä, mitä pitää sisällään ed. Sasinkin puheenvuoro, minkä pitää sisällään Suomen jäsenyys EY:ssä, vaihtoehtona halvimmat hinnat ovat muut kuin eurohinnat.

Mitä tulee tähän lakiesitykseen, niin haluaisin sanoa, että hyvä on olemassa laki kansanäänes-

tyksestä sitä tilannetta varten, että Suomi olisi liittymässä EY:n jäseneksi. Täytyy olla olemassa laki kansanäänestyksestä ennen kuin laki EY:hyn liittymisestä. Jos joku ei tiedä, millainen yhteisö on EY, niin minä ihmettelen, kuinka hän voi olla hyväksymässä niitä 13 000 sivua lakeja, jotka ollaan hyväksymässä Eta-sopimuksen yhteydessä, mutta ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Vastauspuheenvuoroon varattu aika on päättynyt.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Aivan aluksi ed. Rajamäelle toteaisin, että ed. Rajamäki pääsi jälleen kerran mielialheeseensa puhuessaan maatalouden miljardikylvöistä. Ed. Rajamäelle haluaisin muistuttaa siitä, että Euroopan yhteisön alueella ja myös Yhdysvalloissa mm. tuetaan maataloutta varsin merkittävästi. Se tukitapa vain on erilainen. USA:ssa puhutaan ns. sallitusta tuesta eli suoraan tulotukeen verrattavasta tuesta tiloil-le.

Ed. Laakso toi esiin puheenvuorossaan sen, että on keskustassa erilaisia kantoja viitaten varapuheenjohtaja Rehlin puheenvuoroon, jonka hän käytti Euroopan neuvoston täysistunnossa. On aivan selvää, että isoissa puolueissa on erilaisia näkemyksiä, ja on aivan hyvä asia, että edustajat tulevat erilaisilla näkemyksillä julkisuuteen. Mutta sen sijaan keskustan kanta siitä, että nyt pyritään hyvään Eta-sopimukseen ja sen jälkeen katsotaan, mitä tehdään, jos sitä ei saavuteta, on edelleen voimassa.

Minusta ydinkysymys jatkossa on se, että sen jälkeen, kun selviää, miten Eta-sopimukselle käy, niin jos siinä onnistutaan, asia on aivan selvä. Mutta jos ei onnistuta, on nopeasti aloitettava selvitykset siitä, mitä meille EY-jäsenyys merkitsee. Se tieto on kullannarvoinen silloin, kun lähdetään miettimään, miten Suomi järjestää suhteensa Eurooppaan. Eli mitä se merkitsee maataloudelle, mitä se merkitsee sosiaaliturvalle, mitä se merkitsee monelle muulle alialle?

Nyt vain valitettavasti on se tilanne, että Suomen kansantalous on niin kehnossa kunnossa, että tämän tyypillisellä tilanteella ja kilpailukyvyllä Eurooppaan meno ei varmaan ole helpo tehtävä.

Ed. Zyskowiec (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäelle vastaan, että kun ed. Sasi esitti sen näkemyksen, että Euroo-

pan yhteisöjen jäsenyys johtaa Suomessa edullisempiin elintarvikkeiden hintoihin, niin hän ei ottanut, toisin kuin ed. Rajamäki antoi ymmärtää, mitään kantaa siihen, ettei Suomessa täysin EY-politiikasta ja integraatoratkaisusta riippumatta tulisi omin toimin ja täysin omin motiivein tervehdyttää maatalouspolitiikkaamme.

Kun ed. Rajamäki edelleen väitti, että kokoomus on hallituksessa keskustan vanki, niin tuossa väitteessä oli jotain tuttua. On ilmeisesti niin, että tämän päivän opposition rooliin kuuluu se, että se väittää, että kokoomus on hallituksessa sen toisen puolueen vanki, merkittävän puolueen vanki, jonka kanssa kokoomus hallituksessa on. Tällä kertaa se on keskusta, mutta tarkoitan, että viime kaudella saman väitteen esitti keskustan koskien sosialidemokraatteja.

Tosiasia kuitenkin, ed. Rajamäki, on, että kokoomus ei ole tässäkin hallituksessa kenenkään vanki, ja myös se, että ylituotantoa Suomen maataloudessa on leikattava ja vientitukea on näin päästävä pienentämään. Tätä kokoomus vaatii hallituksessa, ja tätä itse asiassa edellyttävät sekä hallitusohjelma että ne ratkaisut, joita hallitusneuvottelujen yhteydessä ns. säästötoimenpiteisiin liittyen tehtiin.

Ellei Suomen keskusta ole tähän valmis, silloin Suomen keskusta, jos se haluaa tehdä sellaisia säästöratkaisuja, joissa maatalous jätetään ulkopuolelle, saa tehdä ne ratkaisut hallituksessa aivan yksin.

Ed. Wahlström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiuri väitti, että ilman EY-jäsenyyttä meidän vientimme kohtaa ongelmia ja ulkomaankauppamme kärsii. Tällä hetkellä kuitenkin hallituksen ministerit ovat opettaneet meille, että vienti ei vedä sen takia, että meillä on liian hyvä sosiaaliturva, että meillä on liian korkeat palkat ja meillä ei ole hintakilpailukykyä jne. Sen vuoksi nyt annetaan 7 miljardin markan helpotuksia teollisuudelle. Mitenkä tämä asia sitten on näinpäin?

Mitä tulee erilaisiin yhteisiin standardeihin ja muihin, niitähän me voimme tietysti aivan hyvin soveltaa, ja näinhän on jo vuosikausia tehtykin aivan riippumatta siitä, mikä on jäsenyys.

Mutta mitä tulee itsenäisyyteemme ja päätösvaltaamme, on hyvin vaikea uskoa, että meidän vaikutusmahdollisuutemme Euroopan yhteisön sisällä olisivat kovinkaan suuret, kun ajatteleme, millä painolla jo väkiluvun suhteenkin me siellä toimimme.

Mitä tulee muihin vaikutusmahdollisuuksiimme, ulkopoliittiseen kuvaamme, olen kyllä sitä mieltä, että se on perustunut juuri meidän puoleettomuuteemme, sitoutumattomuuteemme. Silälä tavoin Suomi on voinut vaikuttaa. Nyt jotkut väittävät, että Euroopan yhteisön sisällä voimme vaikuttaa, koska olemme voineet vaikuttaa myös Etykissä tai YK:ssa. Mutta nähdäkseni olemme näissä yhteisöissä voineet vaikuttaa juuri sen takia, että olemme olleet sitoutumattomana suhteessa erilaisiin liittoihin. Euroopan yhteisön kehitystä saattaa aivan yhtä hyvin olla kehitystä yhteiseen ulkopoliitiikkaan, turvallisuuspolitiikkaan ja puolustuspolitiikkaan kuin kehitys johonkin muuhunkin suuntaan. Pääasia tässä keskustelussa on nyt se, voidaanko antaa kansalle valta päättää.

Ed. Andersson: Arvoisa puhemies, fru talman! Pidän tätä ed. Seppäsen lakialoitetta hyvänä. On tärkeätä, että saadaan laki, joka mahdollistaa kansanäänestyksen järjestämisen sitten, kun asia tulee ajankohtaiseksi lähivuosina.

Täällä on puhuttu vanhaan tapaan aika mustavalkoisesti näistä asioista. Totta on, että suuri ongelma, joka liittyy integraatioon ja koko mahdolliseen Eta- tai EY-jäsenyyteen, on se, että meiltä puuttuu konkreettista tietoa. Kun joku tässä viittasi gallupeihin, joiden mukaan 60 prosenttia suomalaisista kannattaa EY-jäsenyyttä, niin minusta paljon kummallisempi luku on se, että 50 prosenttia suomalaisista luulee, että Suomi on jo EY:n jäsen. Tämä puhuu minusta hyvin voimakkaasti sen puolesta, että ihmisillä on liian hatarat tiedot näistä asioista. (Ed. Tiuri: Äänestys on mahdoton silloin!)

Sitä varten juuri tarvitaan kansanäänestys, jotta on pakko informoida kriittisesti erilaisista vaihtoehdoista. Ihmiset alkavat keskustella näistä asioista, ja saadaan laaja julkinen mielipiteiden vaihto, jotta ihmiset sitten tietäisivät, mitä äänestävät, kun äänestävät jäsenyyttä vastaan tai sen puolesta. Kansanäänestyksen ehkä tärkein puoli on tiedon tason nostaminen. Siitä on hyvä esimerkki esimerkiksi Norjan Eec-äänestys vuonna 1972, joka nosti hyvin voimakkaasti ihmisten tietoisuutta näistä asioista.

Sanoisin, että integraatiokeskustelu Suomessa on ollut aika mustavalkoinen ja aika tunneperäinen. Siinä on ollut hyvin paljon projektioita, hyvin paljon uhkakuvia ja hyvin paljon sekä myönteisiä että negatiivisia unelmia ja painajaisunia ja liian vähän tosiasioilla perusteltuja argumentteja.

Myöskin maagista vuotta 1993 mielestäni tarpeettomasti on dramatisoitu. On puhuttu siitä, että EY-jäsenyys olisi Suomelle elämän- tai kuolemankysymys. On puhuttu myös Suomen albanisoinnista siinä tapauksessa, että Suomi katsoo, ettei voi liittyä täysjäseneksi Euroopan yhteisöön.

Kun esimerkiksi tarkastellaan kuuluisia neljää vapautta: työvoiman, pääomien, tavaroiden ja palvelujen vapaata liikkuvuutta yli rajojen, jotka sisämarkkinaratkaisu tuo mukanaan, voidaan todeta, että Suomi on jo monin tavoin hyvin syvällä tässä integraatiossa. Pääomien liikkuvuus meillä on ollut jo muutaman vuoden ajan, vuodesta 1986 lähtien, ja nykyinen talouslama Suomessa on aika paljolti seurausta juuri pääomaliikkeiden vapauttamisesta väärään aikaan. Suuri osa vientiyrityksistämme on myöskin jo EY-markkinoiden sisällä. Ne ovat ottaneet lainaa ja ostaneet sieltä tuotantolaitoksia ja sillä tavalla ovat jo markkinoilla.

Tiedämme myöskin, että eduskunnassa olemme viimeisen neljän vuoden aikana hyvin ahkerasti harmonisoineet omaa lainsäädäntöämme EY-direktiivien mukaiseksi. Olemme myöskin poistamassa rajasuojaa maataloustuotteilta, kuten jokainen täällä tietää.

Nyt olisi mielestäni tärkeää arvioida ne uhat ja trendit, jotka näyttäivät toteutuvan riippumatta siitä, onko Suomi EY:n jäsen vai ei. Tästä on liian vähän puhuttu.

Sosiaaliturvan suhteen on selvästi nähtävissä, että siihen kohdistuu paineita, oltiinpa EY:n jäseniä, Etan osakkaita tai jäätiiinpä näiden ulkopuolelle. Kyse on taloutemme kestäkyvystä ja erityisesti meidän omasta poliittisesta valinnastamme. Vakavin uhka sosiaaliturvallemme tulee muuttuneen verotuksen kautta, jolloin syödään pohja kattavan sosiaaliturvajärjestelmän ja hyvien peruspalvelujen rahoittamiselta.

On muistettava, että monessa EY-maassa, missä tuloverotus on alhaisempi kuin meillä, vastaavasti on vähemmän kattavat sosiaaliset turvaverkostot ja heikommat peruspalvelut. Lisäksi monessa EY-maassa alle puolet naisista käy ansiotyössä eli he tekevät palkatonta kotityötä, jolloin verotus voidaan luonnollisesti pitää alhaisempana kuin meillä.

Arvoisa puhemies! Euroopan yhdentymisen liikkeelle paneva voima, koko perusidea, on ajatus talouskasvusta. Se merkitsee lisää tavaraa ja palvelutuotantoa, se merkitsee lisää kuluttamista, ja se merkitsee lisää raskaita maantiekuljetuksia. Energian käytön on laskettu lisäänty-

vän 10—12 prosenttia. Mikäli sisämarkkina-hankeeseen ei saada kaikkia osapuolia sitovia, velvoittavia ja tiukkoja ympäristönormeja, on se yksiselitteisesti ympäristöä tuhoava hanke.

Sisämarkkina-alueella tuotantoa tullaan siirtämään sinne, missä työvoima on halvin, raaka-ainekustannukset edullisimmat, sosiaaliset kustannukset pienimmät ja ympäristönormit heikoimmat. Tämä tulee todennäköisesti olemaan kehityksen suunta aivan riippumatta siitä, millä tavalla Suomi on sitoutunut integraatiohankkeeseen. Pitäisi saada vähintään Euroopan mitassa myös voimaan vähimmäissosiaaliturva, jotteivät sosiaaliturvan kustannukset olisi yhtenä tekijänä muiden mukana siirtämässä tuotantoa valtiosta toiseen.

Eurosuomalaisten yhdentymistä koskeva hurmos pitää sisällään paljon katteettomia toiveita. Hinnat eivät automaattisesti laske EY:n mukana, niin kuin on annettu ymmärtää. Miksemme voi itse purkaa kartellejamme ja monopolejamme, jotka pitävät nyt hinnat liian korkeina? Samoin mielestäni jotkut EY:n vastustajat ovat syyllistyneet sellaiseen retoriikkaan, joka on liian mustavalkoista. Se ei helpota asiapohjaista kannanottoa ja viisaita päätöksiä tulevaisuudessa.

Arvoisa puhemies, fru talman! Mielestäni ulko- ja puolustuspoliittiset näkökohdat tällä hetkellä puhuvat vahvasti Suomen EY-jäsenyyttä vastaan, niin kuin on tullut muutamassa puheenvuorossa ilmi. Tässäkin suhteessa poliitikot meillä ovat olleet mielestäni ailahtelevia ja hämmästyttävän historiattomia ja lyhytnäköisiä. Paasikivellä oli ehkä noin 30 — 40 vuoden perspektiivi Suomen kehitykseen ja maailmaan. Nyt näyttää perspektiivi lyhentyneen muutamaksi kuukaudeksi näissä asioissa. Kuitenkin meidän pitäisi ajatella pidemmälle tulevaisuuteen. Jos, kuten nyt näyttää, EY kehitetään poliittiseksi ja sotilaalliseksi unioniksi ja tulevaisuudessa on olemassa myös vahva Venäjä, niin mikäli tulevaisuudessa näiden välillä kehittyisi konflikti, olisi tietenkin hyvin kohtalokasta, mikäli Suomi olisi sitoutunut länsiblokkiin, sotilaalliseen EY:hyn tai Evu:hun, mikä se lienee nimeltään.

Arvoisa puhemies! Kansanäänestyksen eräs hyvin tärkeä tehtävä on nimenomaan vilkastuttaa laajaa kansalaiskeskustelua eri integraatiovaihtoehtojen hyvistä ja huonoista puolista, jotta kansalaiset tietäisivät, mitä kaikkea valitsevat, jos valitsevat EY-jäsenyyden tai EY:n ulkopuolelle jäämisen. Kysymys EY-jäsenyydestä on

historiamme tärkeimpiä ratkaisuja, ja tätä ratkaisua ei voida jättää pienen poliittikko- tai virkamieskunnan päätettäväksi.

Ed. D r o m b e r g (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli hyvin mielenkiintoista kuunnella ed. Anderssonin puhetta ja hänen kannanottoaan Euroopan yhdentymiseen. Olin kuvitellut, että hänellä olisi ollut vähän modernimpi käsitys tulevaisuudesta ja enemmän yhteistyöhakuisuutta Euroopan kanssa, mutta näin ei kuitenkaan ollut.

Kun hän toi esille sen, että kansanäänestys on hyvä asia, niin kuin minunkin mielestäni tämmöisissä laajoissa kysymyksissä se on paikallaan, hän toi esille tärkeän osan myös kansanäänestyksestä eli informaation. Hän sanoi, että tulee jakaa kriittistä informaatiota. Minun mielestäni tällaisissa asioissa tulee nimenomaan antaa asiallista ja oikeudenmukaista informaatiota. Tässä jo sävyttyy heti taustayhteisö, miltä pohjalta lähdetään kansanäänestykseen. Minun mielestäni ei pidä yksisuuntaisesti lähteä viemään kansanäänestystä läpi, jollemme pysty tarjoamaan kunnan informaatiota ja oikeudenmukaista informaatiota.

Mikäli puhemies sallii, niin haluaisin vielä keskustapuolueellekin kaksijakaisuudesta sikäli sanoa, että minun mielestäni ed. O. Rehnillä on hyvin moderneja, nykyaikaisia käsityksiä Euroopasta ja hän on perehtynyt asiaan. Ihmettelenkin, ettei keskusta kuuntele tätä asiantuntemusta viedessään asioita eteenpäin.

Ed. A n d e r s s o n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Drombergille vastaisin, että minun mielestäni, jos puhutaan siitä, että haetaan yhteyksiä Eurooppaan, ei EY ole Eurooppa. EY on osa Eurooppaa. Minä olen itse sitä mieltä, että yhteyksiä todella olisi haettava koko Eurooppaan.

Mitä tulee esimerkiksi Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen asemaan, niin siinä pitäisi meidän lähteä rakentamaan yleiseurooppalaista turvajärjestelmää Ety-prosessin pohjalta, jolloin koko Eurooppa olisi mukana. Tämä myös poistaisi ne ongelmat, jotka liittyvät nimenomaan EY:hyn turvallisuuspoliittisesta näkökulmasta.

Ed. L a a k s o : Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat! Luulen, että todella asian esille saaminen saattaisi muuttaa monen käsityksen esimerkiksi Euroopan täysjäsenyyden suhteen, jos arvoisat kansanedustajat perehtyisivät nykyistä

paremmin esimerkiksi niihin suunnitelmiin, joita Euroopan talousyhteisössä on tehty EY:n kehittämistä poliittiseksi, turvallisuuspoliittiseksi ja sotilaspoliittiseksi yhteisöksi.

On valitettavaa, että tätä keskustelua käydään pääasiassa eduskunnan ulkopuolella. Oikeastaan meillä on nyt ensimmäistä kertaa eduskuntavaalien jälkeen mahdollisuus keskustella Euroopan yhteisöstä ja Eta-sopimuksesta, vaikka tiedämme, kuinka ratkaisevassa vaiheessa mm. Eta-neuvottelut nyt ovat. Olisi toivottavaa, että eduskunnalle annettaisiin mahdollisimman pian joko tiedonanto tai selonteko Eta-neuvotteluista, koska silloin kun eduskunta linjasi oman kantansa Eta-neuvotteluihin, lähtökohtana ei ollut vain erikoisvaliokuntien informointi Eta-neuvotteluista, vaan myös se, että eduskunta on mukana neuvotteluvaiheissa.

Holkerin hallitus hyvin tietoisesti piti tämän kysymyksen vajaa vuosi sitten tapahtuneen käsitellyn jälkeen pois eduskunnan päiväjärjestyksestä. Toivon, ettei Ahon hallitus toimi samalla tavalla.

Euroopan yhteisön jäsenmaiden enemmistö on jo pitempään ollut valmis muodostamaan Euroopan yhteisöstä myös sotilaallisen liittoutuman. Tätä sotilaallista liittoutumaa nämä maat itse kutsuvat luonnollisestikin puolustukselliseksi liittoutumaksi. Sotilasliiton kehityksessä tulevaisuuden tavoitteena on myös yhteinen armeija päinvastoin kuin esimerkiksi Suomessa pääkirjoituspalstoillakin arvovaltaisissa lehdissä on väitetty.

Yhteisen armeijan ja sotilasliiton kehityksen kannalla, joskin erilaisin vivahtein, ovat olleet mm. Ranska, Saksa, Italia, Belgia ja Espanja. Myös Euroopan yhteisön virkamiehistöä johtava komissio on kannattanut Euroopan yhteisen ulkopoliittikan ohella myös yhteisön yhteistä turvallisuuspolitiikkaa ja yhteisön yhteistä puolustusta sotilaallisine joukkoineen. Myös Luxemburgin ja Kreikan kannat ovat vähitellen liukuneet samaan suuntaan, vaikka ne ovatkin pidättäytyneet voimallisista kannanotoista.

Englanti ja Hollanti ovat sitkeimmin vastustaneet EY:n kehittämistä sotilasliitoksi, joskin Hollanti on ollut valmis jonkin asteiseen turvallisuuspoliittiseen yhteistyöhön EY:n puitteissa. Englanti ja Hollanti edustavat EY:n sisällä selkeimmin Nato-suuntausta. Niiden mielestä Pohjois-Atlantin sotilasliiton on myös tulevaisuudessa vastattava länsiliiton sotilaallisista tarpeista, eikä sotilaallista yhteistyötä USA:n kanssa ja Yhdysvaltain joukkojen läsnäoloa Euroo-

passa ole millään tavoin syytä kyseenalaistaa näiden maiden mielestä.

Myös Portugal ymmärtää hyvin pitkälle Englannin ja Hollannin perusteluja, omalla tavallaan myös Tanska, jonka parlamentti on ainakin toistaiseksi rajannut EY-armeijan pois tulevaisuuden visioistaan. Tanskan hallitus on kuitenkin vähintäänkin piirun verran eri linjalla kuin Tanskan parlamentti, ja Tanska saattaa liittyä muiden EY-maiden rintamaan Länsi-Euroopan unioniin Weu:hun, joka on selkeästi turvallisuuspoliittinen foorumi, jota kehitetään EY:n päätösten mukaisesti sotilaallis-poliittiseen suuntaan. Valittaan on todettava se, että viime aikoina myös Tanskan sosialidemokraatit ovat alkaneet osoittaa ymmärtämystä samaan suuntaan kuin Tanskan hallitus.

Puolueeton Irlanti, johon usein suomalaisessa integraatiokeskustelussa vedotaan, ei ole pannut tikkuakaan ristiin pysäyttääkseen itse huonona pitämänsä EY:n kehityksen kohti sotilasliittoa. Pienenä maana se näet ymmärtää, ettei sillä ole tähän mahdollisuuksia edes halutessaan, EY:ssä kun isoiset päättävät, mitä tehdään. Tämä olisi hyvä Suomen EY-jäsenyyssintoilijoidenkin muistata.

Maaliskuun lopulla EY:n ulkoministerit pääsivät pitkän kiistelyn jälkeen yhteisymmärrykseen siitä, että yhteisölle on luotava yhteinen puolustuspolitiikka. Tuntuu kummalliselta, että suomalaisessa EY-keskustelussa EY:n omat päätökset ikään kuin nähdään toisarvoisina. Niitä ei oteta huomioon siinä keskustelussa, jota Suomessa käydään. Väitetään, että EY:ssä on erilaisia katsomuksia, mikä luonnollisesti on totta, mutta samalla on pidettävä mielessä, että EY:llä on varsin selkeät omat kantansa ja päätöksensä siitä, miten EY:tä tulevaisuudessa kehitetään. Nämä päätökset lähtevät siitä, että EY:tä kehitetään nimenomaan ulkopoliittiseksi liitoksi, turvallisuuspoliittiseksi liitoksi ja sotilaspoliittiseksi liittoutumaksi.

Persianlahden sota pakotti myös Englannin ja Hollannin luopumaan aikaisemman kaltaisesta vastarinnasta. Nyt huhtikuun jälkeen kaikki EY:n 12 jäsenmaata ovat sitä mieltä, ettei yhteistä ulkopoliittikkaa voi olla ilman yhteistä puolustuspolitiikkaa. Kaikki ovat nyt myös yhtä mieltä siitä, että EY:n poliittista ja puolustuksellista roolia on vahvistettava.

Irlannille ulkoministerikokous antoi mahdollisuuden pysyä sotilaallisten yhteistyöhankkeiden ulkopuolella, joskin tämä koskee ilmeisesti vain lähivuosia.

Englanti ja Hollanti, vaikkakin ne ovat nyt suostuneet melko pitkälle menevään turvallisuuspoliittiseen yhteistyöhön, eivät edelleenkaan pidä tarkoituksenmukaisena EY:n omien asevoimien luomista, vaan niiden mielestä EY:n puolustus pitäisi hoitaa Naton kautta.

Todennäköisesti EY:n omat sotilasvoimat muodostetaan Weu:n alaisuuteen. Ja kun aika kypsyy, Weu on tarkoitus sulauttaa osaksi yhteisöä. Tämä on useimpien EY:n jäsenmaiden tämänhetkinen kanta. Aivan viime aikoina Nato-kenraalien taholta on tarjottu myös ajatusta siitä, että Pohjois-Atlantin sotilasliitto muodostaisi omat iskujoukkonsa, jotka tarpeen vaatiessa olisivat EY:n käytössä. Ne voisivat Weu:n lipun alla EY:n käskystä toimiessaan operoida myös Euroopan ulkopuolisilla alueilla, missä Naton omien joukkojen operointi on kielletty.

On valitettavaa, että suomalaisessa EY-keskustelussa nämä EY:n omat päätökset jätetään huomiotta.

Arvoisa puhemies! Luulen, että on tarpeen myöskin muistuttaa eduskunnan yksimielisesti hyväksymistä kannanotoista suhteessa Eta-neuvotteluihin. Näin siksi, että kovin monilla vanhoilla kansanedustajilla näyttää olevan huono muisti. He puhuvat ikään kuin eduskunnan yksimielisiä päätöksiä ei lainkaan Eta-neuvottelujen osalta olisi olemassa. Erityisen tarpeellista näistä päätöksistä muistuttaminen on keskustan suuntaan, koska todellakin paine keskustaan päin keskustan kannanoton muuttamiseksi tuntuu voimistuneen.

Eduskuntahan hyväksyi vajaa vuosi sitten varsin perinpohjaisen käsittelyn jälkeen lähtökohdat Euroopan talousalueen eli Etan muodostamiseksi käytäviin neuvotteluihin. Muistin virkistämiseksi on syytä kertoa, minkälaiset varaukset eduskunta silloin Eta-neuvotteluille asetti.

Ensinnäkin eduskunta edellytti pyrittävän sellaiseen Eta-ratkaisuun, joka ottaa laajasti ja tasapainoisesti huomioon maaillemme merkitykselliset näkökohdat.

Toiseksi piti pyrittävän siihen, että luonnon kantokyvyn huomioon ottavan kestävä kehityksen periaatteita ryhdytään toteuttamaan koko Etan alueella.

Kolmanneksi tavoitteeksi asetettiin sellainen Etan päätöksenteko- ja valmistelujärjestelmä, joka turvaa Efta-maiden edut. Mitä esimerkiksi Islannin osalta on nyt tapahtumassa?

Neljänneksi Eta-sopimukseen piti sisällytettävän perustavaa laatua olevien kansallisten etujen turvaamiseksi tarpeelliset, Suomen kansallis-

ten etujen kannalta tarpeelliset rajaukset ja varaukset, joidenka me kuvittelimme vielä tuohon aikaan voivan syntyä pysyvinä varauksina. Eduskunta edellytti mm., että Suomen viranomaisilla säilyy mahdollisuus valvoa ja rajoittaa ulkomalaisomistusta suomalaisissa yhtiöissä ja tuotantolaitoksissa sekä myös kiinteän omaisuuden osalta. Mitä on tapahtunut? On kuljettu aivan päinvastaiseen suuntaan Eta-neuvotteluissa.

Suomalaisen sosiaaliturvan ja työsuojelun edellytettiin säilyvän vähintään nykyisen tasoisena, ja eduskunta edellytti, ettei Eta-ratkaisu saa myöskään estää sosiaaliturvan ja työsuojelun kehittämistä.

Suomelle pitää myös eduskunnan päätösten mukaisesti turvata oikeus ylläpitää ja kehittää EY-määräyksiä tiukempaa kansallista ympäristölainsäädäntöä.

Suomessa on voitava myös tulevaisuudessa harjoittaa kansallista aluepolitiikkaa, hyvät keskustan edustajat, maamme erityisolosuhteet huomioon ottaen, totesi eduskunta.

Silloin eduskunta edellytti yksimielisesti myös, että hallitus ei vain pidä erikoisvaliokuntia ajan tasalla neuvottelujen kulusta ja sisällöstä — nythän näin on varsin vaatimattomalla tavalla tapahtunut — vaan eduskunnalle piti turvattaman asianmukainen vaikutusvalta ja osallisuus neuvotteluvaiheessa. Näin ei ole tapahtunut. Viime mainittua päätöstä ainakin Holkerin hallitus on tulkinnut siten, ettei eduskunnalta ole tarvinnut kysyä mitään, vaikka jo viime syksystä saakka on ollut selvää, ettei Suomi saa parhaimmassakaan tapauksessa Eta-sopimukseen sisällytetyksi eduskunnan hyväksymiä rajoituksia ja varauksia.

Onkin syytä kysyä, mitä näistä eduskunnan yksimielisesti hyväksymistä lähtökohdista Suomen hallituksen valtuuttamat neuvottelijat eivät ole rikkoneet? Löytyykö ainoatakaan?

Totesin jo, että vähin, mitä hallitus tässä vaiheessa voisi tehdä, on tuoda eduskunnan käsittelyyn jo ennen mahdollisen Eta-sopimuksen syntymistä joko tiedonanto tai selonteko, jotta myös eduskunta voisi ottaa kantaa Eta-neuvotteluihin.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. Seivästö: Arvoisa puhemies! Ed. Seppänen piti erittäin värikkään ja sanoisinpa

hyvin isänmaallisen puheen tämän lakiehdotuksensa yhteydessä. Tässä oli aineksia hänelle tulevan itsenäisyyspäivän juhlapuheeksi.

Maassamme on pidetty kansanäänestyksiä pienellä tasolla kunnissa. Nytkin puhutaan Tuusulassa eräästä tiestä, ja Varsinais-Suomessa keskustajohtoisessa Loimaan kunnassa kysytään kuntalaisten mielipidettä kuntaliitoksesta. Näistä äänestyksistä saadaan hyviä ohjeita kysymyksenasettelussa ja siihen suuntaan, miten voitaisiin myös isoissa asioissa kuunnella kansan ääntä.

EY-ratkaisussa on kysymys niin isosta asiasta kansamme tulevaisuuden kannalta, että katson täysin asialliseksi sen, että tässä asiassa mahdollistetaan kansanäänestys.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On hyvin myönteistä, että myös muiden ryhmien edustajat lähtevät vähitellen tukemaan tätä demokratian lisäämiseen tähtäävää toimenpidettä. Arvostan suuresti edustajan esittämää puheenvuoroa.

Haluan kuitenkin huomauttaa, että keskustasta ei ole vielä selvää tukea tällaiselle ehdotukselle tullut. Sehän merkitsee sitä, että keskusta on valmis asiaa valmistelemaan itse asiassa salassa ja kabineteissa.

Eräällä tavalla asetan kyllä myös sosialidemokraattien kannan kyseenalaiseksi. Mehän olemme paljon keskustelleet siitä, onko sosialidemokraattinen puolue sosialidemokraattinen vai sosiaalidemokraattinen puolue, yhden vai kahden a:n puolue. Minusta nyt pitää ryhtyä keskustelemaan myös siitä, onko sosialidemokraattinen puolue ylipäättään demokraattinen puolue lainkaan. Olen juuri lukenut ed. Lipposen, joka on sosialidemokraattisen puolueen edustaja, kannanoton, jonka mukaan Suomen pitäisi jättää EY-jäsenanomus jo tämän vuoden puolella. Kyllä minä silloin ymmärrän sen, että siinä ei tultaisi kysymään kansanäänestyksellä suomalaisten mielipidettä asiasta.

Olen kiitollinen siitä myötämielisyydestä tätä lakiehdotusta kohtaan, jota kristillisten piirissä täällä salissa on nyt esitetty. Mutta edelleen hämmästelen syvästi sitä, että esimerkiksi ed. Lipposella ei ole mitään sanottavaa kansanäänestyskysymykseen. Minä arvelisin, että se johtuu siitä, että hänellä ei ole aikataulunsa puitteissa pienintäkään halua äänestyksen järjestämiseen. Tässähän meillä olisi valmis raami sellaisen äänestyksen tekemiseen.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Seivästölle haluaisin muistuttaa, että jotta kansanäänestys voidaan järjestää ja jotta todella se myös antaa kansalaisille mahdollisuuden arvioida tilannetta, meillä täytyy olla selvillä, mitä tämä käytännössä merkitsee. Sitä varten olen täällä useassa puheenvuorossani peräänkuuluttanut sitä, että tarvitaan selvitys, jossa todella tiedetään ja saadaan selville, mitä mahdollinen EY-jäsenyys meille merkitsee maatalous-, alue-, sosiaali- ja elinkeinopolitiikassa ym.

Ed. Seppäselle haluaisin tässä yhteydessä todeta, että me ilmeisesti kuuntelemme tässä salissa toisiamme liian huonosti. Ensimmäisessä vastauspuheenvuorossani ed. Seppäselle totesin, että minulle kansanäänestyksen järjestäminen sopii, mutta edellytän, että sitä ennen on kattavat selvitykset valmiina, jotta kansa pystyy kantansa muodostamaan, jotta me edustajatkkin pystymme kantamme muodostamaan. Emme me voi sitä järjestää, jos ei selvitystä ole.

Ed. Aula (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Laakso esitti puheenvuorossaan, että eduskunta olisi saatava paremmin mukaan yhdentymisestä käytävään keskusteluun. Olen samaa mieltä siitä. Esimerkiksi maanantaina, kun tehdään tärkeitä ratkaisuja, mielestäni ihan hyvin sen jälkeen hallitus voisi jollakin tavalla eduskuntaa asiasta informoida. On tietysti selvää, että tiedonanto ja selonteko ovat aika raskaita menettelyjä. Siinä mielessä eduskunnan pitäisi kiinnittää huomiota siihen, miten eduskunta voisi kevyemmin ja joustavammin osallistua yhdentymisestä käytävään keskusteluun. Tiedonanto- ja selontekomenettely minusta myös ovat tässä asiassa järkeviä.

Täällä on viitattu keskustan kantoihin, joita ed. S-L. Anttila on selostanut, ja siihen, että keskustan sisällä on erilaisia kantoja. Minusta on selvää, että kaikkien puolueiden sisällä asiasta on erilaisia kantoja.

Itse olen monessa suhteessa aika tavalla kriittinen EY-jäsenyyden suhteen, mm. puolustuspolitiikan kannalta. Olen ed. Anderssonin kanssa samaa mieltä siitä, että kaikkein paras ratkaisu Euroopan turvallisuuden järjestämiseksi olisi se, että se voitaisiin järjestää Etykin kautta.

Kansanäänestyksen suhteen olen samaa mieltä kuin ed. S-L. Anttila, että kansanäänestys tässä asiassa on paikallaan, koska se on ratkaisu, joka on Suomen itsenäistymisen jälkeen ehkä kaikkein tärkeimpiä. Mutta siihen täytyy liittyä

selvä kansalaiskeskustelu ja asian eri puolia esille tuova keskustelu ja informaation jakaminen.

Ed. Seivästö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen täysin samaa mieltä ed. S-L. Anttilan kanssa siitä, että ensin pitää selvittää sopimuksen ja mahdollisesti EY:hyn liittymisen vaikutukset yhteiskuntaelämän eri alueilla ja saman tien myös yksityisen kansalaisen kohdalla. Sen jälkeen on mahdollista kansanäänestys.

Ed. Vähänäkkä: Arvoisa puhemies! Tämä puheenvuoro oli tarkoitettu vastauspuheenvuoroksi noin tunti sitten olleeseen tilanteeseen, mutta kun edellinen puhetta johtanut varapuhemies siirsi sen varsinaiseksi puheenvuoroksi, käytettäköön vähän pitempänä.

Ihmettelin ensin vasemmistoliiton lakiehdotusta, mikä siinä on todellisena perustana, kun liikkeelle lähdettiin. Sitten pienen ajattelun jälkeen totesinkin, että siellä haluttiin ensimmäisen yön oikeus sille, että voidaan keskustella itse EY:hyn menosta, täysjäsenyydestä, suurin piirtein ainoana ryhmänä, joka on valmistautunut asiasta pitkiin valmiiksi kirjoitettuihin puheenvuoroihin, ottamaan itse substanssiin kantaa.

Kuitenkin lakiesitys on ainoastaan menettelytapaan liittyvä asia. Näin ollen puhemies voisi koputtaa nuijaansa ja todeta, että tulisi pysyä asiassa, ei siis keskustella Euroopan yhteisön jäseneksi menon siunauksellisuudesta tai muusta vaan siitä, olisiko menettelytapana, jolla Suomen tasavallan kanta asiaan ratkaistaisiin, kansanäänestys vai edustuksellinen demokratia eli se, että eduskunta päättää, niin kuin se päättää sodasta ja rauhasta ja monista asioista. Myös vuonna 1939 ja 1941 päätti eduskunta sodasta ja rauhasta.

Ed. Antero Kekkonen totesi keskustelun alkupuolella, että neuvoa antava kansanäänestys eli referendum, niin kuin hienosti juridiikassa sanotaan, on erittäin ohut tulkinta demokratiasista. Sitä hyvin usein eteenpäin ajavat ihmiset ja ryhmät halveksivat tietyllä tavalla edustuksellista demokratiaa eli parlamentarismia ja monesti osoittavat voimattomuutensa tehdä todella tärkeitä ja ratkaisevia päätöksiä. Usein on niinkin, että kansanäänestystä ajavat eivät uskalla lausua omia näkemyksiään arkaluonteisista asioista. Esimerkiksi ydinvoimastakin on esitetty kansanäänestystä suoritettavaksi. He eivät uskalla kansalle esittää omaa näkemystä vaan piiloutuvat kansan selän taakse.

Surkuhupaisin esimerkki liiallisesta torvet soiden suoritetusta kansanäänestyksestä on naapurimaamme Ruotsin suorituttama kansanäänestys ydinvoimalan rakentamisesta — tai ydinvoimaloiden lakkauttamisesta, niin se taisi olla. Ei kovinkaan monta vuotta ole kulunut siitä, kun kansa oli sanonut, että ydinvoimalat on lopetettava ja niitten lisärakentaminen on pantava jäihin, ja nyt eduskunta joutuu kuitenkin pakon edessä ottamaan myönteisen kannan ydinvoiman lisärakentamiseen ja entisten voimaloiden käyttämiseen siihen saakka, kuin niissä puhtia on.

Erittäin surkuhupaisaa olisi, jos me niillä eväillä, joita vasemmistoliitto tarjoaa, lähtisimme Suomen kansalta, äänestysikäisiltä, kysymään kantaa. Jos vasemmistoliiton ja muitten propagandaa kuunnellen kansa sanoo ”ei”, muutaman vuoden kuluttua olemme samassa ryhmässä kuin Itä-Euroopan maat odottamassa vuoroamme ja pääsyämme yhteisön jäseneksi. Toteamme, että metsäteollisuutemme ei pärjää maailmanmarkkinoilla, että Ahon hallituksen maatalousystävällisyydestä johtuen meidän ruokamme pysyy yhtä kalliina kuin tähänkin asti ja jopa vielä kallistuukin. Siinä me vasta vaikeuksissa olemme, jopa suuremman arvovaltatapion edessä kuin Ruotsin kansanedustajat tällä hetkellä.

Lopuksi olisin todennut sen seikan, että samassa salissa vielä muutama kuukausi sitten ed. Seppänen aloitti usein puheenvuoronsa näin: ”Arvoisat sosialidemokraatit ja muut porvarit!” On ilahduttavaa todeta, että ed. Seppänen on lukenut Ahon hallituksen ohjelman ja varsinkin todennut, mitä siihen ei ole kirjoitettu, ja näin ollen on kääntänyt takkiensa huomattavalla tavalla, jopa kehuskellut sinipunaa pääministeriä, mikä ei ilolla vaan tyytyväisyydellä todettakoon, joten ”niin muuttuu maailma, Eskoni”.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvoisa ed. Vähänäkki ja muut vasemmistolaiset! On mielenkiintoista havaita, että sosialidemokraattinen puolue alkaa vähitellen tulla vasemmistolaisille linjoille tehtyään niin kauan porvarillista yhteistyötä kokoomuksen kanssa. Tässä mielessä toivotamme sosialidemokraatit tervetulleiksi tähän joukkoon.

Haluan muistuttaa ed. Vähänäkkiä siitä, että Ruotsin sosialidemokraatit eivät suinkaan olleet viattomia edistäessään demokratiaa siinä asiassa, kun Ruotsissa oli ydinvoimalakansanäänestys, vaan sosialidemokraatit olivat muistini

mukaan hyvin aktiivisia äänestyksen järjestäjiä ja kunnioittivat pitkähkön ajan äänestyksen tulosta. (Eduskunnasta: Erheistä opitaan!) Tässä mielessä mielestäni ajat muuttuvat, ja Suomen saattaa jossakin toisessa tilanteessa olla tarpeen kysyä uudelleen kansan mielipidettä. En minä näe, että ikuisiksi ajoiksi ratkaistaan jokin kysymys suorittamalla kansanäänestys.

Mutta jos halutaan Suomen itsenäisyys lopettaa, minusta siitä siinä vaiheessa, kun se lopetetaan, kansanäänestys voidaan järjestää. En usko, että Suomen kansalaiset kovin pahastuvat sellaisesta mahdollisuudesta lausua kyseiseen asiaan kantansa. Eräällä tavalla minä ihmettelen sitä, että ei olisi valmiutta suomalaisilla lausua asiasta kantaansa mutta samaan aikaan kansanedustajat olisivat valmiita jättämään Suomen EY-jäsenanomuksen jo tämän vuoden puolella Brysseliin. Näinhän ed. Lipponen ehdottaa tehtäväksi, eli tämän vuoden puolella pitäisi jättää jäsenanomus. Mikä se sellainen valmius on, että ollaan valmiita jättämään jäsenanomus mutta sitten ollaan sitä mieltä, että kansalla ei ole valmiutta asiasta tehdä päätöstä? Mielestäni kansalla on sama valmius kuin kansanedustajillakin siinä tapauksessa.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vähänäkki puheenvuoronsa lopuksi jälleen kerran pääsi sosialidemokraattien mielialheeseen eli suomalaisen ruoan hintaan. Siinä ed. Vähänäkki totesi, että nimenomaan Esko Ahon hallituksen toimesta saamme edelleen kallista ruokaa.

Haluan ed. Vähänäkkiä muistuttaa kahdesta asiasta. Suomessa ei ruoka yksin ole kallista. Meillä kaikki muukin on kallista, koska meidän hintatasomme on äärimmäisen kallis. Ed. Vähänäkki, Suomessa palkansaajan kuukausituloista menee keskimäärin 16 prosenttia ruokaan, mikä on aivan hyvää keskieuropalaista tasoa.

Toiseksi kehotan ed. Vähänäkkiä tutustumaan Oecd:n raporttiin erilaisten tarvikkeiden hintojen kehityksestä, jonka mukaan Suomessa ruoan hinta kolmen viime vuoden aikana on noussut selvästi hitaammin kuin esimerkiksi asuntojen ja monien muiden välttämättömyyshyödykkeiden.

Ed. Tiuri: Herra puhemies! Kansanäänestyksen järjestäminen melko monimutkaisesta asiasta on ilmeisesti aika hankalaa. Nyt kuunneltuani monien kansanedustajien puheita tulen siihen tulokseen, etteivät kansanedustajatkaan

ole vielä riittävästi perehtyneet asioihin. Kun meille luvataan jokin 11 000 sivua selvitettäväksi, varmaan on vähän liikaa vaatia kansalta, että se selvittäisi samat asiat. Ehkä tämä on sellainen asia, jossa edustuksellinen demokratia sittenkin toimii paremmin.

Kysymyksessä ei voi olla niin yksinkertainen asia kuin ed. Seppänen väittää, että kysytään, haluaako Suomi olla itsenäinen vai siirtää päätösvaltansa Brysseliin. Asia on paljon monimutkaisempi, niin kuin edellisessä vastauspuheen-vuorossani jo selvitin. Ei Suomen itsenäisyys välttämättä tai minun käsitykseni mukaan ollenkaan ole suurempi, jos me yritämme olla koko Euroopan integraation ulkopuolella, kuin se on, jos me menemme mukaan päättämään Euroopan asioista.

Kun esimerkiksi ed. Seppänen toteaa, että vapaakauppasopimus turvaa Suomen ulkomaankaupan, sehän ei tietenkään sitä turvaa, jos meillä ei ole kilpailukykyistä tuotetta myytävänä. Kilpailukyky on kiinni kahdesta asiasta. Toinen on kustannustaso eli hintakilpailukyky, ja siinä me tällä hetkellä olemme vähän huonossa asemassa, mutta sehän on aina mahdollista korjata tyytymällä kohtuullisiin palkkoihin ja pitämällä myös muut kustannukset kohtuullisina. Toinen puoli kilpailukykyistä on tietotaito-kilpailukyky, ja siinä me jäämme auttamatta jälkeen, jos me olemme Euroopan yhteisön ulkopuolella, koska Euroopan yhteisö ihan määrätietoisesti kehittää Euroopan yhteisöön kuuluvien tietotaitoa. Siellä on teknologian kehittämisohjelmia, teollisuuden kehittämisohjelmia, teknologian siirto-ohjelmia ja vastaavia, ja niihin ei voi päästä mukaan ulkopuolinen. Voi tietenkin tehdä erilaisia kuokkavierassopimuksia, mutta tuskin niitäkään jatkuvasti katsotaan hyvällä silmällä, jos yrittää hyötyä asioista ottamatta kunnolla kuitenkaan osaa niihin.

Katson, että jos me jäämme Euroopan integraation ulkopuolelle, meillä ei ole mahdollisuutta kovin tehokkaaseen ulkomaankauppaan ja sen jälkeen ei tietenkään myöskään mahdollisuuksia kehittää Suomen omia asioita kovin paljon, kun ei raha enää riitä, ei sosiaaliturvaa eikä kulttuuria eikä muutakaan.

Ed. Laakso taas kovin paljon kiinnitti huomiota sotilaallisiin asioihin. Maailma muuttuu hyvin nopeasti, ja niistäkään kaavailuista, joita hän mainitsee, ei ole mitään päätöksiä. On vain erilaisia suunnitelmia. Jos Euroopan yhteisön jäsenyyttä hakevat sellaiset maat kuin Ruotsi ja Itävalta — siellä jo on Irlanti — jotka ovat

puolueettomia, varmaan puolueettomuuden, jos sitä nykyisessä muodossa halutaan jatkaa, tulevaisuudessakin täytyy olla mahdollista myös kiinteämmin EY:n kanssa yhteistyössä toimitt-essa.

Minä näkisin, että Suomen kannattaisi tosiaan jopa jäsenanomus jättää kohtuullisen pian. Pienillä mailla on Euroopan yhteisöissäkin ollut hämmästyttävä mahdollisuus vaikuttaa. Muutama kuukausi sitten ainakin Luxemburgin ulko-ministeri taisi olla jopa ministerineuvoston puheenjohtaja. Luxemburg on vielä paljon Suomea pienempi, joten kai Suomellakin tulee olemaan mahdollisuuksia. (Vasemmalta: Paraniko Luxemburgin kilpailukyky, kun oli puheenjohtaja?) — Varmaan Luxemburg pystyi omia ajatuksiaan kuitenkin saamaan sisään paremmin kuin se, joka ei ole ollenkaan mukana asioissa.

Minä uskon, että Suomi pärjää Euroopassa ja pärjää nimenomaan sillä edellytyksellä, että olemme hyvässä yhteistyössä muiden Euroopan maiden kanssa, eikä niin, että olemme ulkopuolella ja yritämme siellä epätoivoisesti pysyä kehityksen mukana.

Ed. L i p p o n e n : Herra puhemies! Ed. Seppänen ansaitsee tunnustuksen siitä, että keskustelu Euroopan integraatiosta lähtee nyt liikkeelle. Tilanne on sellainen, että asiat etenevät ja konsulit nukkuvat. Minusta on hyvin valitettavaa, jos väheksytään tällaista keskustelua täällä ja niitäkin ajatuksia, vaikka olen eri mieltä, joita ed. Seppänen on esittänyt kansanäänestyksestä.

Nythän oli ja ehkä vieläkin on käynnissä kansalaistoimikunnan aktio, jossa kerättiin nimiä kansanäänestyksen taakse EY-jäsenyydestä. Valitettavasti jos sitä mieltä ollaan, toimikunta ei saanut nimiä omasta mielestään riittävästi kokoon. Tämä voidaan tulkita niinkin, että ei ole kiinnostusta kansanäänestykseen Suomessa, vaikka näinkin suurella organisaatiolla nimiä hankittiin.

Minusta kansanäänestystä ei pidä sulkea pois ehdottomasti, mutta se olisi mielekäs vasta siinä vaiheessa, kun on olemassa valmiiksi neuvoteltu sopimus EY-jäsenyydestä. Silloin tiedettäisiin, mihin otetaan kantaa. Siinäkään tilanteessa tuskin on tarpeen järjestää kansanäänestystä, jos on varsin laaja konsensus EY-jäsenyydestä, niin kuin on ollut Eta-neuvotteluista niin, että vasemmistoliittokin Kansan Utisissa julisti, että on epäisanmaallista vastustaa Etaa.

Oikeastaan tilanne on kuitenkin sellainen, että Eta jo on niin mittava ratkaisu Suomen

sitoutumisessa ylikansallisiin elimiin, että jos puhutaan kansanäänestyksestä, niin se jo saat-
tasi olla kansanäänestyksen aihe.

Ed. Seppäsen aloitteesta ohitetaan kokonaan eräitä ydinkysymyksiä. Etassa tulisi ylikansallinen rakennelma, jolle Suomi luovuttaisi itsemääräämisoikeuttaan. Vastineeksi Suomi ei saisi likimainkaan täyttää päätöksenteko-oikeutta. Asiat päätettäisiin EY:n elimissä. Vastikään on julkisuuteen tullut sellainen tieto siinä yhteydessä, kun on käsitelty Etan tuomioistuinkysymystä, että 90 prosenttia Etan lainsäädännöstä tulee olemaan identtistä EY:n lainsäädännön kanssa. Tämä jo osoittaa, että me olemme todella nyt tekemässä jo suurta ratkaisua, kun neuvotellaan Eta-sopimuksesta.

Tältä pohjalta järkeillen, en ole vielä kuullut kenenkään vakuuttavasti järkeilevän tätä vastaan. Eta on huonompi ratkaisu kuin EY:n jäsenyys. Ei ole toteutunut se idea, jonka Jaques Delors esitti tammikuussa 1989, kun hän tarjosi Eftalle ja Efta-maille neuvotteluja sellaisesta järjestelmästä, Eurooppalaisesta talousalueesta, jossa olisi kaksi pilaria, jotka olisivat jotakuinkin tasaveroisia. Siinäkin oli taktiikkaa. Siihen aikaan se sopi hyvin Efta-maille, koska Euroopan tilanne oli muuttumaton, mutta nyt Eurooppa on aivan toisenlainen ja tässä Euroopassa me tarvitsemme todellista vaikutusvaltaa, vaikka se olisi suhteellisen vähäistäkin.

On hyvin valitettavaa todellakin, että kansalaistoimikunta, joka nimiä keräsi, ei saanut aikaan sekään keskustelua ennen vaaleja näistä kysymyksistä. Suurin tällä vaalikaudella ratkaistava asia sivuutettiin vaalikeskustelussa sammutu-
tuin lyhydin. Toimikunta niin kuin myös ed. Seppänen ansaitsee kiitoksen siitä, että kriittistä keskustelua on yritetty käynnistää. Sitä todella tarvitaan, eivätkä nämä asiat ole lainkaan helppoja.

Nyt eduskunnan pitäisi olla hereillä (Ed. O. Ojala: Ja läsnä!), kun Eta-sopimusta tehdään, ja eduskunta tarvitsee kiireellisiä selvityksiä kahdesta asiasta: Eta-sopimuksen sisällöstä ja siitä, mitä hallitus tekee valmistellakseen muita vaihtoehtoja, lähinnä EY-jäsenhakemusta.

Etan ehdot eivät toteudu aivan niin kuin täällä useampi puhuja on jo todennut siinä muodossa kuin eduskunta niitä asetti. Tämä ei välttämättä ole huono asia. En lähde näitä käymään tässä läpi, mutta yleinen suojalauseke voi olla riittävä, jotta voidaan toimia siinä tilanteessa, että sopimus aiheuttaa tasapainottomuutta Suomen taloudessa tai muita suuria ongelmia.

Olisi hyvä tietää, mitä nämä suojalausekkeet ovat siinä sopimuksessa, josta nyt neuvotellaan, ja millainen on päätöksentekojärjestelmä.

Olisi saatava kiireesti tietoa siitä, mihin mitaan eduskunnan budjettivaltaa ollaan nyt sitomassa. Esimerkkinä tästä otan sen ns. koheesiorahaston, jota on suunniteltu Eta-sopimuksessa. Sellaista Eta-sopimusta on vaikea täällä hyväksyä, jossa tehdään tällainen rahasto, sen sijaan että annettaisiin periksi EY:lle tai nimenomaan eteläeurooppalaisille EY-maille ns. koheesiolistan tuotteiden hyväksymisessä, toisin sanoen eräät maataloustuotteet pääsisivät vapaasti Suomen markkinoille.

Jos rahasto tulisi, tämä koheesiolistaratkaisu hylättäisiin, se merkitsisi sitä, että kuluttajat eivät saisi halvempia elintarvikkeita ja veronmaksajat vielä joutuisivat maksamaan kenties satoja miljoonia tästä ylimääräistä. Tämä olisi täysin kohtuutonta ja väärää politiikkaa joka suhteessa, siinäkin suhteessa, että tällaiset rahastot ylipäänsä ovat huonoja ratkaisuja. Tästä me tarvitsemme tietoa, ja eduskunnan vallasta on tässä asiassa erityisesti kysymys.

Ulkoasiainvaliokunnan kautta vähintäänkin on saatava tietoa, ennen kuin lähdetään parafoimaan Eta-sopimusta. Mutta valiokunnan on saatava myös tietää ja tätä kautta eduskunnan, mitä valmisteluja EY-jäsenyyden suhteen tehdään, mitä ulkopoliittisia selvityksiä, mitä taloudellisia ja yhteiskunnallisia ja mitä institutionaalisia selvityksiä. Tässä suhteessa edellisenkin hallituksen toiminta oli epätydyttävää. Paljon enemmän tietoa kaivattaisiin.

Valmistelun pohjaa olisi myös syytä laajentaa ja saada sellaista tietoa julkisuuteen, joka olisi myös sellaisessa muodossa, että kansalaiset sen ymmärtävät.

Eta ja jäsenyyskysymys eivät ole toisiaan pois sulkevia, niin kuin tasavallan presidentti sanoi puheessaan uudelle hallitukselle. Muitakin vaihtoehtoja on nyt selvitettävä jo siltä varalta, että tilanne todella perusteellisesti muuttuisi. Siis EY-jäsenhakemustakin on ryhdyttävä kaavailemaan.

Olisi kyllä hyvin toivottavaa, että vasemmistoliitossakin vähän ryhdyttäisiin jo valmistautumaan ja tutkimaan, mikä nykyinen Eurooppa on ja mikä Suomen asema siinä voisi olla ja mitkä ovat Suomen edut tässä asiassa, koska mikään muu maa ei aja Suomen etuja kuin Suomi, ettei tehtäisi niin, että maalaillaan seinille piruja, jotka eivät ole todellisia, ja sitten niiden mukaan käyttäydytään.

Me tiedämme aika paljon jo siitä, mikä olisi se

Euroopan yhteisö, johon me liittyisimme. Me tiedämme mm. sen, että se ei ole sotilasliitto eikä siitä ole sellaista tulossa. Täällä oli äskettäin Helsingissä puhumassa Ruotsin puolustusministeriön valtiosihteeri Jan Nygren, joka selkeästi analysoi asian näin: ”Nato on sotilasliitto. EY:stä ei ole tulossa sotilasliittoa.”

Mikä on sotilasliitto? Siinä tarvitaan armeija, aseita, yhteiset käsitykset strategisista tavoitteista, komentojärjestelmä, tämä kaikki, ja tällaisen rakentaminen on vuosikymmenien asia. Mutta ei tämäkään riitä. Miten oli mahdollista, että Persianlahdelle lähdettiin? Se oli mahdollista siten, että Yhdysvalloissa presidentti saattoi homogeenisessa poliittisessa järjestelmässä mobilisoida yleisen mielipiteen ja saada kongressin tämän operaation taakse ja senkin suurin vaikeuksin. Euroopassa tällaista ei voi kuvitellakaan. Ei ole sitä rakennetta, jonka varaan jotakin sotilasliittoa tehtäisiin. Nämä asiat niiden maiden osalta, jotka ovat Naton jäseniä, hoidetaan Natossa. Tämä on selkeä analyysi. Me emme tietenkään tiedä, mikä on tilanne vuonna 2010 jne., mutta sitä ei tiedä kukaan, ja ratkaisut joudutaan tekemään aikaisemmin.

Suomelle on tärkeintä, että me voimme hoitaa tärkeän suhteen Neuvostoliittoon kahdenvälisesti, voimme päättää yhdessä Neuvostoliiton kanssa muiden sekaantumatta siitä, mikä on oleva yya-sopimuksen tulevaisuus. Minä haluaisin kiinnittää huomiota siihen, että tasavallan presidentti äskettäin haastattelussaan totesi, että Suomi ei tätä asiaa aio ottaa esille. Olen varma siitä, että EY:n puolelta tunnustetaan tämä Suomen erityinen kansallinen intressi, niin kuin muillakin EY-mailla on erityisiä intressejä. Tämä eurooppalainen järjestelmä on nähtävä laajemmin, Euroopan tuleva turvallisuusjärjestelmä, sellaisena, jossa on erilaisia elementtejä, jotka menevät päällekkäin ja limittäin.

On otettava huomioon YK, jonka merkitys saattaa olla kasvussa. Persianlahden kriisi oli siitä osoitus. On Etyk, jonka puitteissa esimerkiksi voitaisiin ajatella jonkinlaisia rauhanturvajoukkoja sen tyyppisiä tilanteita varten kuin Jugoslaviassa tällä hetkellä on. On Nato, on Neuvostoliitto, on kahdenväliset sopimukset, mahdolliset alueelliset järjestelyt ja aseidenriisuntaprosessi. Tästä kaikesta koostuu yhteinen turvallisuus, sellainen järjestelmä, jossa keskinäinen riippuvuus on hallitseva.

Tähän yhteyteen on myös asetettava meidän suhteemme Neuvostoliittoon ja Neuvostoliiton suhde eurooppalaiseen järjestelmään. Neuvosto-

liitto pyrkii niin pitkälle yhteistyöhön EY:n kanssa kuin se vain voi, samoin Itä-Euroopan maat. Tällaisessa tilanteessa ei ole mielekäästä, että Suomi jäisi eristykseen. Ei ole erityisen mielenkiintoinen yhteistyökumppani Neuvostoliitollekaan sellainen Suomi, joka on jäänyt eristetyksi.

Nyt on aika Suomen ulkopoliitiikan suuren perinteen nimessä ja tavalla toimia, kun tilanne on muuttunut ja Suomen etua on ajettava. Tämä on se johtopäätös, joka meidän on tehtävä Paasikiven ja Kekkonen ja Koiviston linjasta.

Ed. L a a k s o : Herra puhemies! Oma mielenkiintoni on sillä, että mitä useammin EY vahvistaa esimerkiksi ulkoministerikokouksissaan pyrkimyksensä kehittyä puolustusliiton suuntaan, sitä useammin myös ed. Lipponen sen kiistää. Euroopan yhteisöhän on vahvistanut tämän tavoitteen niin viime vuoden joulukuussa, tämän vuoden maaliskuussa kuin tämän vuoden huhtikuussakin.

Euroopan yhteisön ulkoministerit ja kaikki Euroopan yhteisön 12 jäsenmaata ovat nyt sitä mieltä, ettei yhteistä ulkopoliittikkaa voi olla ilman yhteistä puolustuspoliittikkaa. Mitä useammin EY tämän päätöksen on tehnyt, sitä kummallisemmalla tuntuu, että osa niistä, jotka haluavat liittää Suomen EY:n täysjäseneksi, ikään kuin negatoid tällaisen suuntauksen ja kannanoton olemassaolon kokonaan. On vaikea ymmärtää, miksi silmät suljetaan näiltä EY:n ulkoministerikokousten päätöksiltä. Ed. Lipposen tiedossa pitäisi myös varmasti olla sen, että tältä pohjalta tavoitteena on mm. Rooman sopimuksen muuttaminen.

Ed. S e p p ä n e n : Herra puhemies! Minä annan myös tunnustusta ed. Lipposelle siitä, että hän on ruvennut keskustelemaan EY-jäsenyyssiasta analyttisemmin ja maltillisemmin kuin aikaisemmin. Tältä osin voin yhtyä moniin niihin vaatimuksiin tiedon saamisesta, mitä hän esitti. Kysymyksessä on olennainen tieto Suomen tulevaisuuteen liittyvistä asioista, ja siltä osin yhdyin hänen esittämiinsä tiedon vaatimiin. Itse asiassa se pitää sisällään sen, että kannatan siis ed. Laakson aikaisempaa esitystä, jonka mukaan hallitus antaisi asiasta eduskunnalle tiedonannon tai selonteon. On aivan kohtuutonta, että tällaista keskustelua joudutaan käymään yksittäisten lakialoitteiden lähetekeskustelussa eikä niin, että hallitus olisi paikalla vastaamassa siitä, mikä on sen politiikka tässä tilanteessa.

En ymmärtänyt asiaa niin, että ed. Lipponen olisi torjunut ajatuksen kansanäänestyksestä. Siltä osin toivon, että hän tätä repertoariaan, jossa hän esittelee EY-vaihtoehtoa, laajentaisi sillä, että järjestettäisiin todella kansanäänestys. Ei kai se oli millään tavalla häneltä pois, että nämä asiat, joita hän pitää tärkeinä jotka ovat tärkeitä, tulisivat kansanäänestyksessä esille.

Mutta mitä itse asiaan tulee, niin me alamme vähitellen tulla tämän kysymyksen tärkeimpään osaan, mikä on Suomen ulkopoliitiikan osuus, puolueettomuuspolitiikan osuus EY-jäsenyydestä päätettäessä. Taloudellinen argumentointi tässä asiassahan on vähän kuin rekvisiittaa, jonka avulla lähestytään kaikkein kovinta ydintä asiassa. Monelta osin täytyy sanoa, että taloudellisen eristymisen kannalla emme ole mekään, jotka vastustamme EY-jäsenyyttä.

Ed. A n d e r s s o n : Arvoisa puhemies! Mielestäni oli erittäin mukava kuulla ed. Lipposen asiantuntevaa erittelyä ja puhetta koko integraatioasiasta. Minäkin vain loppupuolta ihmettelen, ilmeisesti muilta salattua, informaatiota siitä, ettei ole realismia, että EY kehittyisi unioniksi ja myöskin puolustuspoliittiseksi liitoksi, jolla on oma armeija. Ainakin viimeksi eilen Jacques Delors lehtien mukaan on vaatinut tällaista. Vaatimukset ovat vähän erilaisia; joku vaatii, että West European Union on pohjana puolustusliitolle, jolla on oma armeija, ja muilla on vähän muita malleja.

Ed. Lipponen puhui siitä, että meillä on kunniakkaat puolueettomuusperinteet sodan jälkeen. Sehän on totta, se on mahdollistanut esimerkiksi Ety-isännyyden Suomen kohdalla. Kuitenkin ed. Lipposen ajatus siitä, että tuskin Neuvostoliittokaan antaisi arvoa sen tyypiselle puolueettomuudelle, jota Suomi on harjoittanut sodan jälkeen, tuntuu hyvin oudolta. Antaisiko Neuvostoliitto tai Venäjä sitten arvoa semmoiselle puolueellisuudelle, että Suomi olisi tosiaan sotilaallisesti sidottu EY:n sotilasliittoon, jossa on myöskin omat sotavoimat?

Ed. L i p p o n e n : Herra puhemies! Kansanäänestystä siinä tilanteessa, jossa on neuvoteltu sopimus, en halua sulkea pois, jos näyttää siltä, että siinä tilanteessa kansa on jakautunut. Minusta tämä asia on kuitenkin sellainen, että tätä vasemmistoliitto käyttää välttääkseen itse ottamasta kantaa näihin asioihin heittelemällä tällaisia kysymyksiä ja ideoita. Vasemmistoliitto jouuu sekin nyt tämän asian eteen väistämättä.

Silloin on myös turhanpäiväistä maalailla sotilasliittoja. EY:ssä on käynnissä hallitusten välinen konferenssi, joka ei ole päättynyt. Tilanne siellä on nyt sellainen, että nämä asiat ovat tulleet huomattavasti realistisemmalle pohjalle. Jonkinlainen yhteys EY:n ja Länsi-Euroopan unionin välille voi tulla, mutta Suomi ei tule liittymään sotilasliittoon neuvotellessaan EY-sopimuksesta.

Me olemme Ruotsin kanssa samanlaisessa tilanteessa siinä suhteessa, että nyt on aika lähteä, jos me aiomme turvata omat etumme, olla mukana myöskin EY:n kehittämisessä tulevaisuudessa, koska tämä prosessi jatkuu EY:ssä. Vasta neuvotteluprosessin kuluessa näemme lopullisesti, mikä on se EY, johon me liitymme, ja millaiset ehdot me saamme, miten me voimme turvata etumme. Ei tämä ole lainkaan ongelmaton asia. Mutta meidän on itse lähdettävä näitä etujamme ajamaan, ei mikään muu maa voi sitä tehdä. Vähän vanha levy on edelleen päällä ed. Laaksollakin tässä asiassa, ikään kuin tässä olisi joku isovelji, joka varoittaisi ja kertoisi, mitä meidän pitää tehdä. Meidän on itse päätettävä, mitä Suomi tekee ja mikä on Suomen etu.

Ed. S e p p ä n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Lipposelle annan edelleen tunnustusta siitä, että hän tekee sitä likaista työtä tässä asiassa, jota kokoomus ja keskusta tänä päivänä eivät halua tehdä. Ulkoministeri Väyrystähän ei ole näkynyt eduskunnassa sen jälkeen, kun hän tuli valituksi ministeriksi, eli hän on ohittamassa tämän keskusteluareenan, jonka muodostaa eduskunta maan asioista päätettäessä. Siinä mielessä ongelmallista on, että ed. Lipponen on ainoa, joka argumentoi kokoomuksen tai keskustan puolesta tässä asiassa. Ed. Lipponen on kuin jäänmurtaja, joka tekee tilaa kokoomuslaivalle ja keskustalaivalle, jotta ne voisivat ed. Lipposen avaa-
maa väylää ajaa sisään EY:hyn.

Toivoisin, että ulkopoliittinen keskustelu laajenisi eduskunnassa myös sillä tavalla, että ne, jotka ed. Lipposta peesaavat ja jäänmurtajan perässä ajavat, tulisivat argumentoimaan tänne ja rupeaisivat puhumaan politiikkaa, ulkopoliitiikkaa, eivätkä vain kävisi sellaista varjonyrkeilyä, mitä tähän saakka kokoomus ja keskusta ovat tehneet, ja ottaisivat esille Suomen puolueettomuuden, Suomen ulkopoliitiikan peruskysymykset: Onko meidän intressimme olla mukana sellaisessa eurooppalaisessa yhteistyössä, joka vie Suomelta puolueettomuuden ja jonka yhtey-

dessä päätetään Suomen puolueettomuuspolitiikan muuttamisesta ikään kuin ei päätettäisi Suomen ulkopolitiikan perusteiden muuttamisesta? Tältä osin toivon, että kokoomuslaiva ja keskustalaiva olisivat itsekin murtamassa jäitä eivätkä vain asettaisi kaikkea ed. Lipposen tehtäväksi.

Ed. L a a k s o : Arvoisa puhemies! Olen huomannut, että ed. Lipponen julkisuudessa on torjunut väitteet ja EY:n omat kannanotot EY:n kehittämisestä puolustusliiton suuntaan sillä, että tämä on täysin epärealistista, koska esimerkiksi Ranska ei koskaan suostuisi alistamaan omia puolustusvoimiaan EY:n alaisuuteen.

Mutta me tiedämme, että EY:n jäsenmaiden enemmistön kantahan ei suinkaan ole se, että kansalliset asevoimat alistettaisiin yhteiseen komentoon, vaan se, että Weu:n alaisuuteen perustettaisiin EY:n omat sotilasvoimat. Kysymys on luonnollisesti kokonaan toisenlaisesta tilanteesta kuin kansallisten puolustusvoimien alistamisesta EY:n alaisuuteen.

Pohjois-Atlantin liiton vaikutusvaltaisten kenraalien taholta, mm. erään norjalaisen Nato-kenraalin taholta, on esitetty ajatus siitä, että Pohjois-Atlantin sotilasliitto muodostaisi omat iskujoukkonsa, jotka tarpeen vaatiessa olisivat EY:n käytössä.

Tämä keskustelu heijastaa juuri sitä ristiriitaa, joka on toisaalta eurooppalaisesti suuntautuneiden Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden ja toisaalta Natoon tiukemmin sidoksissa olevien EY:n jäsenvaltioiden välillä. Surulliseksi tosiasiaksi kuitenkin jää se, että EY on kehittymässä puolustusliiton suuntaan, haluaapa ed. Lipponen tämän tunnustaa tai ei.

Toteaisin myös sen, että on hyvä muistaa, mitä esimerkiksi Neuvostoliiton ulkoministeriön vaikutusvaltaiset edustajat ovat tästä asiasta todenneet. Hehän ovat useampaankin kertaan varoittaneet siitä, ettei EY:n pitäisi muodostua uudeksi puolustusliitoksi, sillä uuden sotilasblokin syntyminen Eurooppaan olisi ristiriidassa jännityksen lientymisen kanssa.

Ed. V. L a u k k a n e n : Arvoisa puhemies! Kysymys EY-jäsenyydestä on varsin suuri ja tärkeä. En aio kuitenkaan käsitellä sitä ikään kuin puolesta tai vastaan, vaan aivan lyhyesti esittää ajatukseni kansanäänestyksen tarpeellisuudesta tällaisessa vaikeassa kysymyksessä.

Ensinnäkin pidän selvänä, että me emme voi saada varmuutta, huolimatta keskustelun ja

argumentoinnin laajuudesta, siitä, onko tämä ratkaisu loppujen lopuksi hyvä, mihin ratkaisuun päädyimmekin. Minusta tämä on liian vaikea kysymys, jotta voitaisiin yksimielisyyttä saavuttaa. Tällöin korostuu mielestäni erityisen voimakkaasti tarve saavuttaa ainakin demokration mukainen päätös. Silloinhan enemmistön kannan pitäisi olla ratkaiseva.

Meidän politiikan teossa on kritisoitu ankarasti aikoinaan ja vielä nykyäänkin ryhmäkuria. Vähintä, minkä tässä päätöksenteossa pitäisi toteutua, on se, että ainakin kansanedustajilla olisi ehdoton omantunnon vapaus tällaisessa kysymyksessä. Mutta pitäisin vieläkin turvallisempaa ratkaisuna kansanäänestystä sen takia, että siinä todellakin voitaisiin löytää mahdollisimman pitkälle se kanta, joka vastaisi kansan enemmistön kantaa. Oli se sitten loppujen lopuksi hyvä tai huono, se olisi ainakin parempi kuin päätös, joka tehdään kunnioittamatta kansan enemmistön mielipidettä näinkin tärkeässä kysymyksessä.

Ed. S a a s t a m o i n e n : Herra puhemies! Mielestäni keskustelu siitä, onko tässä kysymyksessä käytävä kansanäänestys vai ei, on todellakin laajentunut verrattain monipuoliseksi.

Herra puhemies! Kun ed. Seppänen äsken ikään kuin hännäsi meitä kokoomuslaisia — ihan niin kuin pikkupojat aikoinaan meitä vähän isompia tyttöjä, tuli mieleeni sellainen tilanne — en voi olla tässä yhteydessä toteamatta, että viime eduskuntakaudella, jolloin ed. Lipponen, varsin asiantunteva ihminen juuri näissä asioissa, ei ollut eduskunnassa mukana, mielestäni kyllä kokoomuksen eduskuntaryhmä varsin selkeästi oli omalla vakaalla kannallaan suhteessaan Euroopan yhdentymiseen. Tämä kantahan on useaan otteeseen esitetty. Tällä hetkellä meidän tavoitteemme on Eta-jäsenyys ja Eta-ratkaisun myönteinen aikaansaaminen. Sen jälkeen etenemme asiassa sillä tavoin kuin näyttää tarkoituksenmukaiselta. Mutta muistutan vielä siitä, mitä pääministeri Holkeri joskus aikoinaan totesi: On turha muuttaa taloon, joka on vielä rakenteilla.

Ed. S-L. A n t t i l a : Arvoisa puhemies! Ed. Seppänen peräänkuulutti kokoomuksen ja keskustan ministereitä mukaan tähän keskusteluun. Voin vakuuttaa ed. Seppäselä, että varmasti näin tulee tapahtumaan, jähkä hallitus saa työskentelynsä kunnolla alkuun. Mutta on aivan totta se, että eduskunnalle pitäisi antaa entistä

enemmän tietoa joko selonteon taikka muun muodossa nimenomaan siitä, missä nyt Etasopimuksessa mennään. Eduskunnan työskentelytapa ja erilaiset säännöt ja normit kuitenkin estänevät sen, että esimerkiksi ulkomaankauppaministerin puhe ja selonteko koko eduskunnalle antaisi meille kaikille mahdollisuuden saada tietoa siitä, missä mennään. Tällä hetkellä asia on järjestetty niin, että ulkoasiainvaliokunta saa tietyin väliajoin selvityksen siitä, mitä tapahtuu ja missä mennään.

Tämä lienee aika ongelmallinen asia jatkossa järjestää ja turvata eduskunnalle vaikutusmahdollisuudet ja riittävä tiedonsaanti, kun on kysymys kansainvälisten sopimusten neuvottelemisesta. Jos me emme siinä vaiheessa pysty vaikuttamaan, sitten kun on sopimuksen ratifiointista kyse, mielestäni ollaan jo aika lailla myöhässä.

Ed. L i p p o n e n : Herra puhemies! Porvarikristillisen hallituksen edustajilla on kyllä nyt aika vanhat eväät. Suosittelen, että hyvin nopeasti tutustutte siihen, miten kovaa nyt ollaan hallituksessa jo valmistelemassa EY-jäsenyyshakemusta.

Tämän minusta pitäisi olla realiteetti myös vasemmistoliitolle, joka on antamassa tämänkin asian nyt täysin porvareiden käsiin. Minusta tähän ei ole varaa meillä vasemmistossa, vaan meidän on nyt oltava aloitteellisia. Ei ole meidänkään etujemme mukaista ja Suomen etujen mukaista se, että me hyväksymme tällaisen itsenäisyyden menetyksen Etassa.

Jos me voimme turvata sen, että emme liity sotilasliittoon, suhteet Neuvostoliittoon säilyvät, niin eikö tämän pitäisi riittää meille. Nämä sotilaalliset suunnitelmat, jotka ovat puheiden tasolla, niitä on, on pantava oikealle paikalleen tässä uudessa Euroopassa ja katsottava asioita Suomen kannalta, mikä merkitys niillä on. Jos niitä liioitellaan, me teemme itsellemme turhia ongelmia emmekä kykene hoitamaan omia etujamme. Tämä koskee tietysti myös suhdettamme Neuvostoliittoon. Meille on tärkeätä niin kuin Ruotsille, että vakaus säilyy täällä Pohjois-Euroopassa. Siinä on meillä yhteinen etu, ja sen eteen joudumme tekemään paljon työtä. Ongelma on se, että meillä ei ole virallista aineistoa ulkoministeriön tai hallituksen puolelta juuri näistä kysymyksistä. Sitä tarvitaan pikaisesti.

Ruotsalaisilla on selkeät analyysit. Ovatko he tyhmiä? Eivätkö he aja Ruotsin etua? Onko tämä johtopäätös tehtävä tästä? Ei suinkaan. Minä luulen, että meidän tiemme on tässä ta-

pauksessa Ruotsin tie ja luultavasti myös Sveitsin tie, joka on tulkittu väärin siten, että Sveitsi ei olisi ajamassa etujansa EY:n suhteen uudessa muuttuvassa tilanteessa.

Ed. D r o m b e r g : Arvoisa puhemies! Ed. Laakso edelleenkin koko ajan vain tähdentää tätä puolustusliittoa tai sotilasliittoa. Ihmettelen, että hän ei pääse irti siitä vanhasta taistolaisuudesta, vaan katsoo jatkuvasti siltä vanhalta pohjalta tulevaisuuteen eli vanhaa brezhnevilaista politiikkaa tuo esille puheenvuoroissaan, kun käsitellään Euroopan integraatioasiasia. Toivoisin, että tältä puolelta löytyisi paremminkin näkemyksiä tulevaisuuteen tähtäävänä Suomen edun mukaisena asiana.

Minusta on erittäin mielenkiintoista ollut kuunnella ed. Lipposen esittämiä hyvin perusteltuja asioita, joita olen henkilökohtaisesti monelta kohdalta kannattamassa. Meidän ei tule jäädä ulos tästä keskustelusta, mitä nyt käydään. Eta on hyvin tärkeä asia neuvotella ensin alta pois ja sen jälkeen alkaa heti valmistella EY-jäsenyyttä.

Jos me lähdemme kansanäänestykseen tältä pohjalta, miltä ed. Seppänen on tuonut tämän asian esiin, niin en voi olla kovin lämpöisesti tätä kansanäänestysmuotoa kannattamassa, jos se lähtee pelkästään sotilaspoliittisista lähtökohdista. Minun mielestäni tässä pitää nimenomaan lähteä talouspoliittiselta pohjalta ja Suomen edun mukaisesti.

Ed. S e p p ä n e n : Herra puhemies! Ed. Lipposen logiikan asetan tässä kyseenalaiseksi, kun hän sanoo, että vasemmistolaisten pitäisi ehtiä ensin, ennen kuin porvarihallitus ehtii jäsenanomuksen tehdä. Logiikkahan on täysin sama, kuin jos porvarihallituksen ollessa huonontamassa työttömyyspäivärahoja ja sairauspäivärahoja vasemmistolaisten pitäisi laittaa ensin laki-aloite, jotta sama aloite tulisi vasemmistolaisten toimesta toteutumaan, kun se joka tapauksessa toteutuu sen takia, että hallitus tulee sitä ehdottamaan. Eli ei minusta vasemmistolaisten näkökulmista tässä asiassa ole mitään kiirettä siinä tapauksessa, että nähdään tämä asia ongelmalliseksi.

Ed. Lipposellahan ei ole tässä ongelmia omasta näkökulmastaan sen takia, että hän on samoilla linjoilla kuin hallitus ja tekee tilaa hallituksen käsityksille tässä asiassa. Siinä mielessä minä ymmärrän, että hänellä on kiire, mutta meillä muilla, jotka vastustamme Suomen EY-jäsenyyttä, ei ole kiirettä, emmekä koe itseämme

huonommiksi ihmisiksi, vaikka me emme ehdotakaan Suomen EY-jäsenyyttä, koska me emme sitä kannata. Emme ole siis huonompia ihmisiä kuin muut sen takia, että emme kannata EY-jäsenyyttä.

Mitä ed. Drombergin puheenvuoroon tulee, minusta on aika yksiselitteistä se, että taloudellisen yhteistyön kannalla mekin vasemmistossa olemme hyvin laajasti ja jopa olemme liputtaneet vasemmistoliitossa Etan puolesta. Mutta mitä sen jälkeen tapahtuu, sen jälkeen tulevat kysymykseen nämä olennaiset asiat, ja niissä kokoomuksella ei tunnu olevan minkäänlaista kantaa, eli kokoomus on se porukka, joka on tässä yhteydessä eristänyt itsensä ulkopoliittisen keskustelun ulkopuolelle.

Ed. Laakso: Herra puhemies! Ed. Drombergin puheenvuoro oli tyypillinen esimerkki siitä, että silloin kun argumentit eivät riitä, niin luullaan, että retoriikka riittää. Mutta luulen, että tässäkin ed. Dromberg erehtyi.

Toteaisin, että EY:n puolustusaspektia koskevassa keskustelussa Suomessa on käytetty mielenkiintoisia puheenvuoroja, joissa pääsuuntaus näyttää olevan EY:n omien päätösten ja suuntautumispäätösten negointi, niiden jättäminen ikään kuin tajunnan ulkopuolelle. Ehkä huippua tässä keskustelussa edustaa akateeminen mökkihöperö Krister Ståhlberg, joka eräässä julkisessa puheenvuorossaan totesi, että ehkä Natoon liittyminen ei sentään ole välttämätöntä, siis ehkä Natoon liittyminen ei kuitenkaan Euroopan integraatioratkaisun myötä ole välttämätöntä. Pois hän ei sitä sulkenut.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

5) Ed. O. Ojalan ym. lakialoite n:o 25 laeiksi rikoslain 20 ja 21 luvun sekä maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. O. Ojala: Herra puhemies! Ehdotan, että asia pantaisiin pöydälle ensi tiistain istuntoon.

Toinen varapuhemies: Koska asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, on se jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. O. Ojala ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi tiistain istuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. O. Ojalan ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi tiistain istuntoon.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

valtiovarainvaliokuntaan

6) Ed. Astalan ym. lakialoite n:o 26 laiksi eräiden klooripäästöjen verottamisesta

lakivaliokuntaan

7) Ed. Aittoniemen lakialoite n:o 27 laiksi oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 2 §:n muuttamisesta

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon

8) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 2 vuoden 1990 valtiopäivillä lepäämään jätettäväksi hyväksytyistä ehdotuksista Suomen Hallitusmuodon ja valtiopäiväjärjestyksen valtionaloutta koskevien säännösten muuttamisesta

9) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 1 vuoden 1990 valtiopäivillä lepäämään jätettäväksi hyväksytystä ehdotuksesta laiksi investointiverolain muuttamisesta

Toinen varapuhemies: Eduskun-
nan seuraava täysistunto on ensi tiistaina
kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 16.09.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola
